

Møte mandag den 4. april kl. 12

President: J ø r g e n K o s m o

D a g s o r d e n (nr. 61):

1. Innstilling fra justiskomiteen om erstatningsordning for krigsbarn og erstatningsordninger for romanifolk/tatere og eldre utdanningsskadelidende samer og kvener (Innst. S. nr. 152 (2004-2005), jf. St.meld. nr. 44 (2003-2004))
2. Forslag fra stortingsrepresentant Inga Marte Thorkildsen på vegne av Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 4. mars 2005 (jf. Innst. O. nr. 54):
«Stortinget ber Regjeringen utarbeide en veiledning til forskriften hjemlet i SE-loven § 3.»
3. Forslag fra stortingsrepresentant Einar Holstad på vegne av Høyre og Kristelig Folkeparti oversendt fra Odelstingets møte 4. mars 2005 (jf. Innst. O. nr. 54):
«Stortinget ber Regjeringen fortløpende vurdere behovet for å utarbeide en veiledning til forskriften hjemlet i SE-loven § 3, og utarbeide en slik veiledning dersom det opprettes tre eller flere europeiske selskaper i Norge.»
4. Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om samtykke til godkjenning av avtale av 4. juni 2004 om endring av protokoll 4, kapittel XIII til avtalen mellom EFTA-statene om opprettelse av et Overvåkningsorgan og en Domstol (ODA) av 2. mai 1992 (Innst. S. nr. 144 (2004-2005), jf. St.prp. nr. 38 (2004-2005))
5. Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 79/2004 av 8. juni 2004 om innlemmelse i EØS-avtalen av artikkel 13 og 22 i rådsforordning (EF) nr. 139/2004 av 20. januar 2004 om tilsyn med foretakssammenslutninger (fusjonsforordningen) (Innst. S. nr. 146 (2004-2005), jf. St.prp. nr. 39 (2004-2005))
6. Innstilling fra samferdselskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Kenneth Svendsen, Øyvind Vaksdal, Arne Sortevik, Lodve Solholm, Sigvald Oppebøen Hansen, Oddbjørg Ausdal Starrfelt og Magnhild Meltveit Kleppa om straks å innføre avbøtende tiltak for at vogntog med høyde over 4 m kan passere Haukelitunnelene (Innst. S. nr. 150 (2004-2005), jf. Dokument nr. 8:32 (2004-2005))
7. Referat

Presidenten: Representantene Olav *Akselsen*, Karita Bekkemellem *Orheim* og Synnøve *Konglevoll*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Fra Stortingets delegasjon til Den Interparlamentariske Unions 112. konferanse i Manila foreligger permisjons-søknad, undertegnet av delegasjonens leder, stortingsre-

presentant Karin *Andersen*. Søknaden gjelder permisjon i tiden fra og med 4. april til og med 6. april for representantene Karin *Andersen*, Trine Skei *Grande*, Ola T. *Lånke*, Thore A. *Nistad* og Finn Martin *Vallersnes*.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:
For Hedmark fylke: Helge *Bjørnsen*
For Oppland fylke: Morten Ørsal *Johansen*
For Oslo: Ola *Elvestuen*
For Rogaland fylke: Inger Lise *Aarrestad*
For Sør-Trøndelag fylke: Tora *Husan*
3. Morten Ørsal *Johansen* innvelges i Lagtinget for den tid han møter for representanten Thore A. *Nistad*.

Presidenten: Helge *Bjørnsen*, Morten Ørsal *Johansen*, Ola *Elvestuen*, Inger Lise *Aarrestad* og Tora *Husan* er til stede og vil ta sete.

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Stortingets møter i inneværende uke – og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Kjell *Engebretsen*. – Andre forslag foreligger ikke, og Kjell *Engebretsen* anses enstemmig valgt som settepresident for Stortingets møter denne uken.

Statsråd Odd Einar *Dørum* overbrakte to kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Så til det tillyste kveldsmøtet i dag. Etersom to av interpellasjonene har falt bort, er det all mulig grunn til å tro at vi vil bli ferdige på formiddagens møte. Om det skulle knipe litt med tiden, vil presidenten være innstilt på å fortsette litt utover kl. 15. Dette til Stortingets informasjon.

S a k n r . 1

Innstilling fra justiskomiteen om erstatningsordning for krigsbarn og erstatningsordninger for romanifolk/tatere og eldre utdanningsskadelidende samer og kvener (Innst. S. nr. 152 (2004-2005), jf. St.meld. nr. 44 (2003-2004))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 15 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet og Høyre 15 minutter hver, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti 10 minutter hver, Senterpartiet, Venstre og Kystpartiet 5 minutter hver.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg av hovedtalerne fra hver partigruppe og etter inn-

legg fra medlemmer av Regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre vil det bli foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Finn Kristian Marthinsen (KrF) [12:05:47] (ordfører for saken): En billighetserstatning er en dyp beklagelse fra det offentlige til dem som har vært utsatt for urett. Billighetserstatning ytes på grunnlag av en rimelighetsvurdering uten at det foreligger rettslig grunnlag for erstatningsansvar. Det er grunnleggende viktig at erstatningsbeløpet utmåles med utgangspunkt i det overgrep som har funnet sted.

Erstatningen tar imidlertid ikke sikte på å dekke søkerens samlede økonomiske tap. Årsaken til det er for det første at nivået på norske erstatningsutbetalinger generelt sett er moderat. For det annet skyldes det at vi har en godt utbygd velferdsstat. De som faller utenfor og får det vanskelig, fanges opp av folketrygdens og sosiallovgivningens sikkerhetsnett.

En samlet justiskomite ønsker at billighetserstatningsordningen også i fortsettelsen skal praktiseres i tråd med de føringer jeg nå har nevnt. Komiteen mener dessuten at dersom man i fremtiden ønsker å tilkjenne rimelighetsbaserte kompensasjonserstatninger til personer eller grupper, bør dette skje gjennom en tilpasning av dagens billighetserstatningsordning.

Hensynet til dem som av ulike grunner ønsker å søke om en økonomisk kompensasjon for urett som de har vært utsatt for, tilsier at det bør være enkelt å finne fram til rette instans. Det er uhensiktsmessig å opprette flere særskilte erstatningsordninger.

Det er grunn til å understreke at ordningen med billighetserstatning er og skal fortsatt være Stortingets ordning.

Det er svært viktig at både forvaltningen og Billighetserstatningsutvalget oversender saker av særskilt politisk og prinsipiell art til Stortinget for behandling. Gjennom dette vil Stortinget kunne gi føringer i prinsipielle enkelt saker og på bestemte områder og gi føringer til utviklingen av ordningen generelt.

Flere krigsbarn ble i etterkrigsårene utsatt for aggressiv og ondsinnet atferd. De vokste opp i miljøer som var gjennomsyret av hat og forakt, og ble påført særlige lidelser, tap og urimeligheter som følge av at de var krigsbarn. Den utstøtingen og trakasseringen som mange krigsbarn opplevde, var uttrykk for de voksnes holdninger og handlinger. Nettopp det gjør handlingene særlig alvorlige.

Det var imidlertid ikke bare nedverdiggende opptreden fra andre i lokalmiljøet som forringet krigsbarnas levekår. Forskning viser at en rekke statlige inngrep, som f.eks. hindre for innkreving av barnebidrag fra far i Tyskland, rammet krigsbarna hardt.

I nyttårstalen den 1. januar 2000 beklaget statsminister Kjell Magne Bondevik den behandlingen mange krigsbarn har vært utsatt for i etterkrigstiden. Det er etter justiskomiteens oppfatning sterkt beklagelig og leit at uskyldige barn på denne måten fikk sin oppvekst forringet utelukkende som følge av sin etniske opprinnelse.

Stortinget vedtar i dag at krigsbarn som i oppveksten ble påført særlige lidelser, tap og urimeligheter, skal få erstatning. Justiskomiteen går inn for at det skal stilles svært beskjedne krav til bevis i slike saker. Jeg vil påpeke at komiteen går inn for mindre strenge vilkår enn det som følger av Regjeringens forslag. Dersom krigsbarnet ikke kan framlegge annet enn en egenerklæring som grunnlag for søknaden, kan det ytes erstatning på 20 000 kr. Erstatningsbeløpet kan imidlertid bli vesentlig høyere dersom det vedlegges annen dokumentasjon som bekrefter enten overgrep eller følgene disse har fått. Gjennom dette tar Stortinget et oppgjør med dem som gjorde oppveksten til krigsbarna vanskelig. På samfunnets vegne ber vi krigsbarna om unnskyldning.

Flere romanifolk har tidligere fått avslag på sine søknader om billighetserstatning fordi de ikke hadde det vanskeligere enn tatere flest. Nå skal disse søknadene behandles på ny.

Barn som vokste opp i interneringsleiren Svanviken, ble f.eks. sammenliknet med andre barn i leiren og ikke med etnisk norske barn som vokste opp i frihet. Justiskomiteen mener at dersom romanifolk ikke sammenliknes med majoritetsbefolkningen når de søker billighetserstatning, innebærer det en usaklig forskjellsbehandling, i strid med alminnelige rettsprinsipper. Det åpner dessuten for diskriminering av grupper på etnisk grunnlag, uten at det fører til konsekvenser for dem som er ansvarlige for overgrepene.

Stortinget krever nå at departementenes arkiver gjennomgås for å finne tidligere avslåtte billighetserstatnings søknader fra romanifolk. Alle som tidligere har fått avslag på sine søknader, skal få tilsendt informasjon om at vilkårene er endret, og bli informert om muligheten til å søke på ny.

Myndighetenes overgrep mot taterne er en av de største skamletter i nyere norsk historie. Flere romanifolk ble internert, forfulgt, fratatt sine barn, lobotomert og tvangssterilisert. Derfor har det blitt utbetalt billighetserstatning til mange tatere.

For meg som representant for Kristelig Folkeparti er det særlig alvorlig og skremmende at Kirken og de kristne var delaktige i mye av den uretten som ble begått mot romanifolket. Med staten som oppdragsgiver bidrog misjonen til å gjennomføre uverdigheter mot romanifolket. Den norske kirke har i de senere år tatt et oppgjør med dette, men det er allikevel viktig for meg i denne sammenheng å si meg særlig lei for nettopp Kirkens rolle i overgrepene.

I dag vedtar Stortinget å innføre en særlig tilpasset erstatningsordning for dem som ble tvangssterilisert i strid med steriliseringsloven av 1934. Erstatningen blir på 150 000 kr. Kravene til bevis er små, og et eventuelt skriftlig samtykke til sterilisering forhindrer ikke nødvendigvis erstatning. Det som i noen tilfeller kan framstå som et samtykke, er reelt sett ofte ikke det. Mange var ikke klar over hva de skrev under på.

Justiskomiteen gjentar og understreker i innstillingen til St.meld. nr. 44 den unnskyldning som kommunalminister Ragnhild Queseth Haarstad på vegne av Bondevik I-regjeringen gav romanifolket i februar 1998. Forfølgel-

sen av og overgrepene mot romanifolket skulle aldri ha skjedd.

Flere samer og kvener mistet skolegang under og like etter annen verdenskrig. Mange fikk dessuten ikke opplæring på sitt eget morsmål som en følge av fornorskningspolitikken, og har ikke lært å lese eller skrive på eget morsmål. Kombinasjonen av mangelfull skolegang og fornorskningsspolitikk førte til at flere heller ikke kan lese og skrive på norsk.

Følelsen av ikke å strekke til og av ikke å være en likeverdig borger i Norge ble nedfelt i mange samiske og kvenske skolebarn. Denne følelsen har fulgt flere gjennom hele livet og har bidratt til en forringet livskvalitet. Dette er dypt beklagelig.

Utdanningskadelidte samer og kvener er den siste gruppen som i dag får en tilpasset billighetserstatningsordning. Justiskomiteen vil at det skal gis billighetserstatning til disse i tråd med det som er vanlig praksis for søknader som gjelder mangelfull skolegang. Normalt ligger erstatningsbeløpet i slike saker på rundt 60 000 kr.

Så avslutningsvis litt om veien videre. Det er viktig å ta et oppgjør med tidligere urett. Billighetserstatningsordningen er vel egnet til det. I dag uttaler et samlet storting at overgrepene mot krigsbarn, romanifolk, samer og kvener var uakseptable og aldri skulle ha skjedd. Vi ber om unnskyldning. Vi vedtar også erstatningsordninger til disse gruppene som en kompensasjon til den enkelte for urett som er begått.

Jeg har fått svært mange henvendelser fra personer som omfattes av de erstatningsordninger vi i dag vedtar. Mange uttrykker glede over den oppreisning de nå får. Men enkelte krigsbarn uttrykker misnøye og uttaler at erstatningsbeløpet er så lavt at det oppleves nærmest som et nytt overgrep. Til det vil jeg begrense meg til å si at ingen pengesum i verden kan kompensere for overgrep. Men en billighetserstatning må forstås som en unnskyldning til den enkelte og som en kompensasjon for urett. Jeg håper og tror at de fleste vil oppleve det slik etter hvert som saken faller til ro.

Jeg viser for øvrig til innstillingen og komiteens merknader der.

Gunn Karin Gjøl (A) [12:16:14]: Stortinget kommer i dag til å vedta ordninger som vil forbedre billighetserstatningsordningen for tre grupper. De forbedrede ordningene vil gjøre det mulig for flere krigsbarn, romanifolk/tatere og eldre utdanningskadelidende samer og kvener å søke erstatning for overgrep begått mot dem. Dette er mennesker som har lidd overlast, eller rett og slett har blitt utsatt for overgrep som den norske stat må ta ansvar for.

Mange har reagert på de lave utbetalingene som blir gitt i vår billighetserstatningsordning. Til det er å si at Norge har tradisjon for lave erstatningsutbetalinger ut fra at vi har valgt å ha et godt sosialt sikkerhetsnett som fanger opp dem som faller utenfor. Utbetalinger av kontantbeløp fra det offentlige utenom trygde- og sosialsystemet og uten at det foreligger erstatningsansvar på rettslig grunnlag, anses derfor som noe spesielt ekstraordinært.

Når vi behandler denne saken, skal vi huske at den urett som er begått fra statens side mot ulike grupper i samfunnet, ikke kan gjøres ugjort med penger. Erstatningen vi gir, må ses på som staten Norges måte å be om unnskyldning på for de overgrep norske myndigheter har vært ansvarlig for på grunn av uakseptabel politikk og praksis i tidligere tider.

Mange av de barn som ble født med norsk mor og tysk far, har blitt påført særlige lidelser som følge av hvem deres foreldre var. Mange har blitt utsatt for ondsvinn og aggressiv atferd i sine lokalsamfunn, og ikke bare fra andre barn, men – desto alvorligere – fra voksne og myndighetspersoner. Forskning dokumenterer at en lang rekke statlige inngrep rammet krigsbarn hardt. Dette tar Stortinget svært alvorlig, og komiteen mener behandlingen av uskyldige barn som bidrog til å forringe deres oppvekst, er en del av vår historie som vi gjerne skulle ha vært foruten. Statsministeren har tidligere beklaget behandlingen av krigsbarna, og det gjør også Stortinget i dag gjennom det dokumentet vi nå behandler.

En samlet komite støtter Regjeringens forslag om at erstatning til krigsbarna bør skje gjennom en tilpasning av billighetserstatningsordningen, og at søknadene bør vurderes individuelt. Erstatning skal gis til dem som ble påført særlige lidelser, tap og urimeligheter som følge av at de var krigsbarn. Med dette menes at den overlast og de overgrep som et krigsbarn ble utsatt for, må ha en viss alvorlighetsgrad. Hvordan dette har fulgt dem senere i livet, vil være et relevant element, men ikke et vilkår for erstatning.

Når det gjelder mobbing, har Regjeringen foreslått at det skal kunne utbetales erstatning til krigsbarn som forteller at de har vært utsatt for mobbing, basert på egenerklæring. Man foreslår et erstatningsbeløp på 20 000 kr. Arbeiderpartiet mener dette beløpet er for lavt. I tidligere saker under Stortingets billighetserstatningsordning har beløpet ligget på mellom 40 000 og 60 000 kr for det lavest tilkjente. Arbeiderpartiet mener det hadde vært ønskelig å heve erstatningsbeløpet til 40 000 kr ut fra den erkjennelse at det er staten og ikke krigsbarna sjøl som er ansvarlig for at dokumentasjon er gått tapt. Men for Arbeiderpartiet er det viktig at det skal være en samlet komite bak et vedtak som dette. Vi mener saken egner seg dårlig til partipolitiske markeringer, og kommer derfor til å støtte flertallets forslag til erstatningsordning.

Romanifolket har som reisende blitt utsatt for fornorskningsspolitikk fra staten. Mange er tidligere innvilget billighetserstatning knyttet til tapt skolegang. Det er også opprettet et fond for å fremme bevaring og utvikling av romanifolkets kultur, språk og historie. Arbeiderpartiet har vært opptatt av at praktiseringen av billighetserstatningsordningen skal endres, slik at romanifolk som søker erstatning, skal sammenliknes med majoritetsbefolkningen, og er glad for at det blir flertall for dette i dag.

De høyeste erstatningene tilkjennes i tilknytning til tvangssterilisering av taterkvinner som skjedde i perioden 1930 til 1970. Dette har rammet 350 kvinner. Stortinget har lagt vekt på at det er viktig å imøtekomme kravet om kompensasjon. For muligheten for å søke om erstatning

på andre grunnlag enn tvangssterilisering er det for Arbeiderpartiet også viktig å legge vekt på at det for mange romanifolk er vanskelig å fremme søknad om erstatning uten juridisk bistand, da de mangler skolegang og har vanskeligheter med å områ seg i forvaltningen. Derfor er vi opptatt av at det skal være lett å få fri rettshjelp. Derfor må praktiseringen av rettshjelpsloven være liberal, slik at flere kan få sine rettigheter ivarettatt.

Okkupasjonen av Norge og tilbaketrekningen etter krigen rammet Finnmark og Nord-Troms hardere enn de andre landsdelene. Under krigen måtte lokalbefolkningen lide under at skolebyggene ble tatt i bruk av okkupasjonsmakten og etterpå ved brent jords taktikk, slik at undervisningen i mange år opphørte. Spesielt rammet dette i kombinasjon med fornorskingspolitikken mange samiske og kvenske barn som ikke kunne norsk. Da undervisningen etter krigen foregikk på norsk, har dette gjort at mange samer og kvener har levd som analfabeter hele livet.

Fornorskingspolitikken var et overgrep mot den samiske befolkningen og rammet i særlig grad barn i skolepliktig alder. Konsekvensene av dette har fulgt mange gjennom hele livet.

La meg avslutningsvis igjen legge vekt på at Stortingets billighetserstatningsordning kun kan være en oppreisning og en beklagelse fra samfunnet overfor de gruppene som har vært utsatt for overgrep fra staten. En begrenset erstatning med utbetaling av en erstatningssum kan aldri gjøre ugjort de ulike overgrep som har rammet mange. Vi er glad for at vi endelig har fått et vedtak i denne saken, slik at mange av dem som har ventet lenge på dette vedtaket, kan komme videre i livet.

Ingjerd Schou (H) [12:23:07]: Krig skaper lidelser og senskader av ulik art. Mange har gjennom livet vært preget av ettervirkningene av krigen. Både de som kjempet for fedrelandet, de som mistet en av sine kjære, og de som tilhørte «feil side» i krigsårene, har vært sterkt preget av krigen. Smerten har gått sammen med livet. Det er likevel liten tvil om at mange av krigsbarna har hatt det særdeles vanskelig gjennom barndommen, på skolen og også i voksen alder.

Samfunnet må ta et ansvar for den systematiske mobbingen mange av krigsbarna ble utsatt for. Hat og forakt fra voksne og utstøting blant andre barn har rammet krigsbarna hardt. Svært mange sliter i dag med ettervirkningene av dette, og derfor blir det nå innført en egen billighetserstatningsordning for krigsbarna.

Før og nå – tidligere og gjennom arbeidet i komiteen med denne saken – har mange av oss blitt kontaktet av mennesker som har lidd overlast som følge av at de er krigsbarn. Historiene er sterke og har også gjort inntrykk.

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag om å utvide billighetserstatningsordningen slik at den omfatter de krigsbarna som har lidd særlig overlast.

Billighetserstatning gis dem som har blitt utsatt for særlig uheldige forhold fra statens side. En billighetserstatning kan aldri kompensere fullt ut de lidelser en søker har blitt påført, men erstatningen representerer en opp-

reisning og en beklagelse fra samfunnets side. Smerte kureres ikke av penger, og all smerte kan ikke lindres med penger. Beklagelse for urett lindrer, men tar ikke bort smerten. Men det samfunnet må, er å ta lærdom av krigsbarnas erfaringer og sørge for at historien ikke gjentar seg i møte med andre grupper. Derfor er det også viktig med kunnskap og forståelse i samfunnet for hva krigsbarna måtte gjennomgå. Krigsbarna har også behov for avklaringer og kunnskap om nettopp det som er ens egen fortid.

Mobbing er vanligvis ikke en grunn til å søke om billighetserstatning. De fleste av krigsbarna som led overlast i barndommen, ble utsatt for mobbing fra barn og voksne i nærmiljøet, på skolen eller i møte med offentlige institusjoner. Vi mener at det for krigsbarnas del foreligger særlige omstendigheter som gjør at slik mobbing skal kunne gi grunnlag for erstatning. Statlige inngrep som f.eks. det å hindre innkreving av barnebidrag fra Tyskland, har også rammet krigsbarna spesielt hardt.

Komiteen har sluttet seg til Regjeringens forslag om samme øvre grense som etter dagens billighetserstatningsordning, dvs. 200 000 kr. Ved den konkrete erstatningsutmåling må det ses hen til hva som har vært utbetalt til andre grupper etter billighetserstatningsordningen, og også tidligere særskilte erstatningsoppgjør.

Typiske overgrep mot krigsbarn vil være vanskelige å dokumentere. En gradert erstatningsordning vil etter vårt syn derfor være hensiktsmessig. Der det foreligger sakkyndig dokumentasjon som bekrefter søknaden og skadevirkninger overgrepet har fått for den enkelte, kan det utbetales opp mot full billighetserstatning. Der det ikke foreligger slik dokumentasjon, kan det utbetales en billighetserstatning opp mot 20 000 kr basert på en egenerklæring fra søker.

St. meld. nr. 44 for 2003-2004 omhandler også et annet svart kapittel i norsk historie. Mange romanifolk og tatere ble utsatt for grove overgrep fra myndighetene. De ble satt i interneringsleirer, lobotomert, fratatt sine barn og tvangssterilisert. Flere tatere har opp gjennom årene fått avslag på sine søknader om nettopp billighetserstatning, fordi de ikke hadde det vanskeligere enn tatere flest. At man her ikke har sammenlignet deres situasjon med situasjonen til den øvrige norske befolkning, er etter vårt syn svært urimelig. Vi er glad for at denne uretten nå skal forsøkes kompensert. Komiteen ber også om at man gjennomgår departementets arkiver over tidligere avslåtte søknader fra romanifolk/tatere og sender ut informasjon til disse om endringene i vilkårene.

Mange tatere har vært utsatt for flere overgrep – noen har både vært internert, tvangssterilisert, tvangsadoptert og mobbet. I disse tilfellene vil erstatningssummen kunne bli opptil 200 000 kr for hvert enkelt grunnlag. Med dette håper komiteen å sette en strek over dette mørke kapitlet i norsk historie.

Mange samiske og kvenske barn lærte ikke å lese og skrive under og etter krigen og har levd som analfabeter hele livet, dette som følge av at mange skoler i Finnmark og Nord-Troms ble okkupert av tyskerne, og at skolene ble brent da tyskerne trakk seg ut. Samer og kvener er en gruppe som har kommet særlig uheldig ut nettopp som

følge av tapt skolegang i forbindelse med krigen og forskningspolitikken. Disse får også kompensasjon nå ved billighetserstatningsordningen, og det er vi glad for.

André Kvakkestad (FrP) [12:29:11]: For Fremskrittspartiet er det viktig å vise til at urett ikke blir borte bare fordi om en lukker øynene for hva som skjer eller har skjedd. Urett som har blitt begått mot mange og for en god stund siden, kan være vanskelig å få rettet opp igjen fullt og helt. Dette er bakgrunnen for at vi ønsker en mest mulig samlende holdning fra Stortinget. Det vil være uheldig dersom en ikke ser at det er et samlet storting som ved denne saken ønsker å markere at tidligere handlinger har vært utilbørlige.

Fremskrittspartiet vil påpeke at selv om vi har en sak der en snakker om gruppen – krigsbarn, romanifolk/tatere, samer og kvener – er det enkeltmenneskene som har vært utsatt for situasjonene. Selv om det er avstamning o.l. som kan være bakgrunnen for problemene, er det alltid enkeltmenneskene som har måttet bære uretten og lidelsen. Det at det er flere som er utsatt for det samme, gjør det ikke nødvendigvis særlig bedre for det enkelte mennesket som har blitt utsatt for urimelighetene. Derfor har det vært viktig for Fremskrittspartiet at en erstatningsordning skal basere seg på individet og den overlast vedkommende har vært utsatt for. Samhold og identitet er viktig, men ingen gruppe er mer enn en samling av enkeltmennesker som har noe til felles.

Erstatningen skal utmåles på bakgrunn av den urett en har vært offer for. I de fleste tilfeller vil dette dreie seg om konkrete handlinger, men åpenbare unnlatelser vil også kunne falle inn under definisjonen. Spesielt graverende mener vi det er der representanter for det offentlige ikke har grepet inn overfor urett som en ellers ville ha grepet inn overfor dersom den hadde rammet normalbefolkningen. Dette gjelder f.eks. der skolen har valgt å overse stortilt mobbing fordi barnet ikke tilhørte normalbefolkningen. Kanskje enda mer graverende er det dersom overgrep ikke har blitt tatt på alvor eller endog har blitt forsvart på dette grunnlaget.

En billighetserstatning vil aldri kunne rette opp begått urett eller påført lidelse og tap. Dette må i første rekke ses som en beklagelse fra samfunnets side, gjennomført av Stortinget som Norges eneste direkte nasjonalt folkevalgte organ.

Jeg vil i forhold til de respektive gruppene forholde meg til den systematikk som er benyttet i innstillingen.

Når det gjelder krigsbarn, er likheten at de har hatt en far som har tilhørt okkupasjons hæren. Uansett hvordan en vurderer det enkelte forhold mellom mennesker i en situasjon med okkupasjon, kan ingen med troverdighet hevde at barn skal bære ansvaret og straffes for sine foreldres handlinger. Barn skal ikke oppleve noe slikt. Arvesynden er neppe et gangbart argument i denne sammenheng. Det eneste likhetspunkt krigsbarn imellom er at ens far har vært med i en stor okkupasjonsstyrke. Det medfører at det har vært en stor variasjon i den livssituasjonen som barna har hatt. Noen har hatt en tilnærmet normal oppvekst, mens andre har hatt det svært vanskelig. Det ville i den

sammenheng ha vært urimelig om en erstatningsmessig ikke kunne ta innover seg dette. Beklagelsen går til alle som har hatt det vanskelig som krigsbarn, men størrelsen på erstatningen må bære i seg at noen har hatt det tøffere og har hatt en vanskeligere oppvekst grunnet sitt opphav enn andre.

Fremskrittspartiet vil også påpeke at en samlet komitee står bak at når det gjelder erstatningen, skal en se på den påførte særlige lidelse, tap og urimelighet og ikke på om skadefølgen av uretten har medført særlig lidelse, tap og urimelighet. Vi ønsker å ta et oppgjør med skadepåføringen, ikke bare se hen til om dette har gitt problemer i ettertid. Uretten skal erstattes rimelig, selv der den som har vært utsatt for den, har klart å leve et tilnærmet normalt liv i etterkant. Det kan være behov for å gi noe ekstra der en person har hatt store problemer i etterkant, men en urett blir ikke rettet opp ved at en person, tross uretten, i ettertid har klart å skaffe seg et mer eller mindre normalt liv.

Når det gjelder erstatningssummen, kan en nok argumentere med at Norge er et land med lave erstatningsutbetalinger. Spesielt er Norge kjent for sitt lave nivå med tanke på erstatning som ikke er direkte økonomisk tap. Selv om en kan ha synspunkter på dette, har vi valgt å forholde oss til den realiteten. En generell økning av vektlegging av ikke-økonomisk tap bør tas i en helhetlig vurdering der også strafferetten spiller en stor rolle.

Alle partier er enig i at en skal legge seg innenfor rammen for billighetserstatning. Dette medfører at vi alle er enige om den maksimale utbetalingssummen. Når det gjelder det man er uenige om, nemlig vedrørende summen der egenerklæring alene er nok, har vi lagt oss på det forslaget Regjeringen har framlagt. Uenigheten kan nok også skyldes at enkelte er mer usikre på om beviskrav utover egenerklæring i nevneverdig utstrekning er mulig med tanke på tidsaspektet. Fremskrittspartiet er av den oppfatning at en bør kunne gi en viss grad av dokumentasjon for krav som overstiger 20 000 kr. Det er viktig at utvalget tar i betraktning vanskeligheten som klar dokumentasjon er, når de ser på dokumentasjonskravet. Det er åpenbart at vitneutsagn, erklæringer eller annet som støtter opp om krav, vil kunne tilfredsstille kravet til dokumentasjon. Problemet med dokumentasjon for alvorlig urett vil være det samme uansett om en legger grensen for dokumentasjon på 20 000 kr, 40 000 kr eller 60 000 kr. Det er uansett langt fram til maksimum på 200 000 kr.

Når det gjelder erstatningsordningen for romanifolket/tatere, med særlig vekt på tvangssterilisering, er komiteen også samlet med tanke på beklagelsen og erstatningen. All den tid tvangssterilisering kun er ett av flere overgrep som ble gjort, vil en billighetserstatning der alle forhold kan ses samlet, være en bedre løsning enn dersom en kun skulle behandle tvangssteriliseringen for seg selv. Dette er også grunnlaget for at komiteen ser at flere forhold til sammen kan overstige beløpsgrensen på 200 000 kr. Likevel er det en fordel å se ting i sin sammenheng, og derfor vil det være en fordel om en får muligheten til å behandle en persons saker samlet.

Når det gjelder lov om retts hjelp, kan en se at praktiseringen av denne framstår som noe restriktiv med tanke på

personer med rettshjelpsbehov. Likevel vil vi i denne sammenhengen påpeke den informasjons- og veiledningsplikt det offentlige har i forhold til den enkelte søker. Den økning av de administrative ressurser som også skal gis, vil også bli benyttet til veiledning for dem som har behov for dette. Skulle det mot formodning være slik at dette ikke er tilstrekkelig, vil vi naturligvis kunne komme tilbake til dette. Jeg går ut fra at dersom justissekretariatene som mottar søknaden, ber om at en konkret sak bør falle inn under § 13 i rettshjelpsloven, skal det mye til for at fylkesmannen kommer til en annen konklusjon. Det er viktig å merke seg at dette arbeidet skal komme i tillegg til de saker som det normalt arbeides med, og derfor vil det være uheldig om saker som ellers ville fått midler etter § 13, nå i denne perioden ikke skulle kunne få midler til å gjøre dette.

Når det gjelder eldre utdanningsskadelidende samer og kvener, ser en at flere uheldige forhold sammen har gitt svært uheldige situasjoner for mennesker. Krigen er i seg selv ikke noe Norge skal gi erstatning for, men sammen med fornorskningspolitikken har enkelte kommet spesielt vanskelig ut. Så det er den samlede belastning som en anser har gitt denne urett. Det å beherske et språk godt, også skriftlig, er avgjørende for å kunne fungere godt i vårt samfunn i dag. I disse sakene vil det også kunne være behov for hjelp fra justissekretariatene i forbindelse med veiledning og innhenting av dokumentasjon, dette fordi manglende skolegang naturligvis har betydning for muligheten for å gi en helhetlig og god framstilling.

Avslutningsvis vil jeg påpeke at mange av søkerne kun vil ha mulighet til å benytte egenerklæring som dokumentasjon. Dette har å gjøre med tidsaspektet og det forhold at urett sjeldnere enn annet blir skrevet ned og dokumentert av dem som er ansvarlige. Vi ønsker med dette å ta de enkelte menneskene som har blitt utsatt for urett, på alvor og klargjøre at deres uttalelser blir trodd – ja i så stor grad at deres historier kan gi billighetserstatning uten at det blir sådd tvil om innholdet.

Så får vi håpe at vår beklagelse blir mottatt positivt av de personene som har blitt utsatt for urett av det samfunnet vi alle har et ansvar for å utvikle.

Eirin Faldet hadde her overtatt presidentplassen.

Inga Marte Thorkildsen (SV) [12:38:49]: SV er fornøyd med at krigsbarnas situasjon de seinere åra har fått en langt sterkere fokusering, og at myndighetene har tatt flere skritt for å fortelle krigsbarna at de overgrepene de ble utsatt for, ikke var noe de måtte regne med. Dette var tvert imot noe de burde ha sluppet. Det sies ofte at man kan si hvor sivilisert et samfunn er, ut fra hvordan man behandler sine svakeste. At Norge nå har tatt et større oppgjør med egen fortid når det gjelder krigsbarna, gir Norge en plass høyere opp i divisjonene. Jeg har også lyst til å berømme Magnhild Meltveit Kleppa, som har tatt viktige initiativer i denne saken.

I Norge har barn en sterk stilling, og Norge har inkorporert FNs barnekonvensjon. Vi har likevel en lang histo-

rie med overgrep mot barn, og norske myndigheter har dessverre i mange sammenhenger latt være å gjøre hva man burde for å beskytte barn. Fra SVs side er det viktig å understreke at vi må lære av historien. Når vi bestemmer oss for å gi erstatning til mennesker som burde vært beskyttet av myndighetene, men som ikke ble beskyttet, burde vi samtidig sørge for at ikke andre barn vokser opp uten den beskyttelsen de skulle hatt. Vi mener bl.a. at det ikke gjøres nok for barn av etniske minoriteter som trenger beskyttelse av barnevernet, at barnevernet ikke har de ressursene de trenger for å kunne hjelpe barn som lider, at private aktører har for stort spillerom innen barnevern, at tilsynet er mangelfullt, og at asylsøkerbarn og barn av Rom skulle hatt bedre beskyttelse. Fra SVs side tror vi det kan komme mange nye saker framover der mennesker har lidd unødige fordi staten ikke sørget for at de fikk oppfylt sine rettigheter.

Den første registerbaserte undersøkelsen om krigsbarns levekår viste at dødeligheten blant krigsbarn er stor: Hele utvalget av krigsbarn har i perioden fra 1960 og fram til utløpet av 2002 en overdødelighet på 40 pst. sammenliknet med sine jevnaldrende. Faktisk ble det funnet en overdødelighet på 66 pst. for de best dokumenterte årskullene. Krigsbarna har den høyeste andelen både av hjertekarsykdommer, kreft og selvmord, noe som vitner om et vanskelig liv med store belastninger og slitasje. Det fins en sammenheng mellom levekår og livskvalitet. Undersøkelsen viser at store grupper av krigsbarna har og har hatt store helseproblemer, noe som igjen tyder på redusert livskvalitet. Samtidig er det gledelig at et betydelig antall av krigsbarna har hatt vanlige levekår.

SV er enig i at erstatning til krigsbarn bør skje gjennom en tilpasning av billighetserstatningsordningen, og at søknader fra krigsbarn vurderes individuelt. SV er veldig fornøyd med og vil gi honnør til saksordfører Marthinsen for at det ikke ble slik at de krigsbarn som ble utsatt for overgrep som følge av at vedkommende var krigsbarn, ikke nødvendigvis skal få erstatning hvis det viser seg at vedkommende har mestret overgrepene og hatt et godt liv. Fra SVs side var dette helt nødvendig å få bort. En prostituert kvinne fortalte meg at hun ble utsatt for grove overgrep som krigsbarn, og at hun har vært prostituert siden hun var svært ung. Hun mener likevel at hun har hatt et godt liv, men det er ikke tvil i hennes sjel om at hun fortjener erstatning for det hun gjennomlevde. Dette er vi helt enig i fra SVs side. Vi skal ikke påføre mennesker en offeridentitet som en følge av at vi gir dem oppreisning.

SV hadde ønsket at minimumsbeløpet for erstatning ble satt langt høyere enn de 20 000 kr de andre partiene, alle unntatt SV og Senterpartiet, til slutt legger seg på. I tidligere saker behandlet under Stortingets billighetserstatningsordning har beløpet ligget mellom 40 000 kr og 60 000 kr for de laveste tilkjente erstatningene. SV og Senterpartiet foreslår at minstebeløpet settes til 60 000 kr. Jeg vil minne om at en samlet komitee uttaler at det er viktig at gjennomføringen av denne erstatningsordningen og nivået på erstatningene som utmåles, ikke føles som en ny urett for de gruppene som nå skal gis en oppreisning for tidligere urett. Komiteen uttaler enstemmig at staten må

ha et ekstra ansvar når den både kan klandres for mye av den uretten som har funnet sted, og samtidig har stått for makuleringen av overgrepene dokumentasjon. Konklusjonen på en slik uttalelse burde etter SVs mening tilsi et høyere minstepeløp enn det komiteens flertall gikk for.

Til slutt vil jeg si litt om romanifolket og utdanningskadelidende samer og kvener. De overgrepene som tidligere er begått mot romanifolket, er svært graverende. Det er flott og på tide at romanifolk som søker erstatning, for framtida skal sammenliknes med majoritetsbefolkningen. Dersom romanifolket ikke sammenliknes med majoritetsbefolkningen, kan det åpne for diskriminering av grupper på bakgrunn av tilhørighet uten at det fører til konsekvenser for den som stod bak diskrimineringen eller overgrepene. Romanifolk som tidligere har søkt om billighetserstatning og fått avslag, bør nå søke på ny. En enstemmig komite ber om at man gjennomgår departementenes arkiver over tidligere avslåtte billighetserstatningssøknader fra romanifolk/tatere og sender informasjon til disse om endringer i vilkårene for billighetserstatning. Dette er fryktelig viktig.

SV og Arbeiderpartiet er opptatt av at det for mange av romanifolket er svært vanskelig eller umulig å fremme en søknad om billighetserstatning uten juridisk hjelp. Mange har svært mangelfull skolegang. Det er vanskelig for dem å områ seg i forvaltningen, og en del har naturlig nok en sterkt uttalt skepsis til norske myndigheter. Praktiseringen av rettshjepsloven § 13 tredje ledd må derfor være liberal, slik at hovedregelen er at de som trenger juridisk bistand for å fremme sin søknad, gis fri rettshjelp. Dette burde resten av komiteen ha sluttet seg til.

Fornorskningspolitikken, som varte til langt etter annen verdenskrig, var et overgrep mot den samiske befolkningen. Mange kvener led også sterkt. Flere samer og kvener mistet skolegang under og like etter annen verdenskrig. Mange fikk dessuten ikke opplæring på sitt eget morsmål som en følge av fornorskningspolitikken, og har ikke lært å lese og skrive på eget morsmål. Kombinasjonen av mangelfull skolegang og fornorskningspolitikken førte til at flere heller ikke kan lese og skrive på norsk. Vi er fra SVs side enig i at billighetserstatningsordningen må tilpasses slik at den omfatter en kompensasjon til dem som er kommet særlig uheldig ut både som en følge av tapt skolegang under og like etter krigen og som en følge av fornorskningspolitikken.

Jeg tar opp forslaget SV har fremmet i salen, om en nedre grense på 60 000 kr.

Presidenten: Representanten Inga Marte Thorkildsen har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Finn Kristian Marthinsen (KrF) [12:45:31]: Både representanten Gjøl, for Arbeiderpartiet, og representanten Thorkildsen, for Sosialistisk Venstreparti, har nå pekt på et forhold som det er nødvendig å vie litt oppmerksomhet. Det gjelder den hjelpen som noen kan komme til å trenge for å fremme en søknad som er av en sånn karakter at den gir de nødvendige og adekvate opplysningene om

dem til Billighetserstatningsutvalget. De ønsker at rettshjepsloven § 13 skal endres.

Vi understreker fra flertallspartiens side at justissekretariatene som mottar søknadene, vil be om tilleggsopplysninger og gi søkeren nødvendig veiledning. Den enkelte fagetat har for øvrig plikt til å sørge for sakens opplysning før den fremmes for Billighetserstatningsutvalget. Med andre ord: Vi mener at man på den måten ivaretar SVs anliggende her. Er ikke representanten Thorkildsen enig i det?

Inga Marte Thorkildsen (SV) [12:46:52]: Vi håper det er som Marthinsen sier her, at det vil fungere sånn i praksis, og at det ikke vil være behov for en mer liberal praktisering av rettshjepsloven – men vi mener at man godt kunne ha sagt begge deler. Det er derfor vi for sikkerhets skyld har denne merknaden i innstillingen. I disse sakene må det ikke være sånn at folk opplever at de ikke får den bistanden de trenger, og derfor mente vi at dette måtte inn.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp) [12:47:41]: Senterpartiet er ikkje representert i justiskomiteen. Lat meg derfor fyrst streka under at Senterpartiet sluttar seg til dei kloke orda om unnskyldning og oppreising som både saksordføraren og andre talsfolk har framført.

St.meld. nr. 44 for 2003-2004 omfattar erstatning for svært ulike grupper. Det er likevel nokre likskapsteikn. Det handlar om enkeltpersonar som fekk ein svært vanskeleg start i livet, som har lidd overlast – mange i fleire år – og som ber med seg utruleg fornedrande opplevingar, hendingar som norske styresmakter anten godkjende eller til og med var aktivt med og la grunnlag for.

Lat meg kort kommentera dei tre gruppene som meldinga omfattar.

Når det gjeld krigsbarna, hadde Senterpartiet håpt at komiteen hadde komme fram til ei rausare behandling enn det Regjeringa i utgangspunktet la grunnlag for. Det er tre forhold som eg synest det er viktig å streka under der. Så seint som i 1998 var det manglande kunnskap og oversikt i offentlege organ, så såleis var det lite hjelp å få for den som var på leit etter dokumentasjon av eigen identitet og eiga historie. Då kvitboka kom i 1999, gav ho noko meir hjelp, rydda noko meir opp i ansvarsdelinga i forhold til dåpsattestar og skulegang osv., men ho viser òg heilt klart dei hola som styresmaktene sjølve må ta ansvaret for.

Eit av dei viktigaste argumenta er etter vårt syn likevel den vidare forskinga, som har avdekt omfattande haldningar og handlingar frå styresmaktene si side som har lagt grunnlag for eit for mange ekstra vanskeleg liv. Det er på den bakgrunnen vi meiner at når nedre grense for billighetserstatning frå før svært ofte har lege på mellom 40 000 kr og 60 000 kr, burde det ha vore utgangspunktet. 60 000 kr, og ikkje 20 000 kr, skulle vore utgangspunktet for erstatning til krigsbarna.

Eg blir overraska over at den siste forskinga til Lars Borgersrud ikkje er tillagd større vekt. Lars Borgersrud

var på høyringa. Han viste korleis innkrevjing av barnebidrag vart stoppa frå Sosialdepartementet si side. Han viste korleis krigsbarna vart særbehandla når det gjaldt innføring av lov om barnetrygd, og han viste òg korleis statleg forskottering av barnebidrag etter kvart vart handtert slik at det i praksis ikkje gjaldt nokon. Alt dette burde etter vårt syn tilseia eit utgangspunkt på 60 000 kr.

Når det gjeld romanifolket, har Regjeringa lagt eit svært godt utgangspunkt når den enkelte no skal vurderast i forhold til innbyggjarane elles, og når det no blir opna for at ein kan søkja på nytt, og av fleire grunnar. Vi er einige i komiteen si understreking av at egenerklæringar i forhold til rettsstridig sterilisering skal vektleggjast, men vi hadde håpt at det hadde vorte ei endring i lova for å gjera det heilt klårt kva tilbodet blir når det gjeld rettshjelp.

Til slutt – 5 minutt går fort – om samar og kvener: Vi finn det nødvendig å streka under at når mobbing blir tillagt vekt for både krigsbarn, romanifolk og tatarar, må det òg gjelda for samar og kvener. Ein må òg streka under at det er behov for nødvendig hjelp for alle grupper til å fremma søknad, at det må bli mogleg å søkja på nytt, og at det er behov for ei rask saksbehandling. Så får eg komma tilbake i eit treminuttsinnlegg for ytterlegare å utdjupa situasjonen for samar og kvener.

Statsråd Odd Einar Dørum [12:53:09]: Norge er i dag et av verdens beste land å leve i for de aller, aller fleste, men det har jo ikke alltid vært slik. I utviklingen fram mot en moderne velferdsstat har mennesker falt utenfor og dermed ikke fått de samme goder og utviklingsmuligheter som flertallet av norske borgere har fått. Det er ikke til å stikke under stol at mange av disse er omtalt i St. meld. nr. 44. Dessuten er det et fellestrekk at problemene har sitt utspring i synspunkter og holdninger i tidligere tiders samfunn, holdninger som vi i dag tar avstand fra.

Det er viktig at myndighetene tar et oppgjør med den behandlingen de menneskene vi her snakker om, har vært utsatt for. Først og fremst er det viktig at det gis en beklagelse fra myndighetene for de kritikkverdige forhold som rammet gruppen som helhet – selvfølgelig også alle enkeltmenneskene – og som har preget oppvekst og voksenliv til mange norske borgere. Dernest er det viktig å få fram kunnskap om de forhold som har vært, og er, typiske for dem som berøres. Og sist, men ikke minst oppstår spørsmålet om enkeltpersoner har blitt påført slik lidelse at de bør tilkjennes et økonomisk vederlag etter Stortingets billighetserstatningsordning.

I mai 2003 opprettet Regjeringen en arbeidsgruppe for å vurdere en helhetlig behandling av rimelighetsbaserte krav fra ulike grupper i samfunnet. Gruppens rapport er vedlagt St.meld. nr. 44 og går i korthet ut på å slike krav kanaliseres inn i eksisterende billighetserstatningsordning, og at Stortinget tar stilling til eventuelle tilpasninger i de kriterier som i dag gjelder for ordningen.

I nyttårstalen 1. januar 2000 beklaget statsministeren den behandling mange krigsbarn har vært utsatt for i etterkrigstiden. Regjeringen har fulgt opp dette ved å iverksette omfattende forskning om krigsbarnas oppvekstvilkår, som det også er vist til i debatten her i dag. Forskingen

avdekket flere kritikkverdige forhold, noen av svært alvorlig karakter. Det er mitt håp at forskningsmaterialet og den offentlige debatt har gitt krigsbarna en anerkjennelse og samfunnet en forståelse for det de har gjennomlevd, og at dette letter noe på den belastning mange føler. Samtidig er det mitt håp at vi i dagens samfunn kan trekke lærdom av forskningsmaterialet i møte med grupper og enkeltmennesker i det samfunnet vi lever i.

I forslaget tar Regjeringen opp et forhold som typisk har rammet krigsbarn, nemlig mobbing. At mobbing skal kunne gi grunnlag for billighetserstatning, er en betydelig utvidelse av dagens praksis, hvor det ikke ytes billighetserstatning på grunn av vanskelige oppvekstforhold. I den grad vedkommende har vært utsatt for særlig alvorlig mobbing og kan dokumentere at han eller hun er påført psykiske skader som følge av mobbingen, kan dette etter Regjeringens forslag, slik komiteen også gir uttrykk for, gi en billighetserstatning på samme nivå som tilsvarende skader etter dagens ordning. Men Regjeringen har også tatt hensyn til bevismessige problemer ved den type overgrep mobbing representerer, og har foreslått et lavere erstatningsbeløp basert på søkers egenerklæring. Også dette er en klar endring i forhold til hva som kreves av dokumentasjon for billighetserstatning i dag.

Vi lever i en tid med fokus på personskader og høye erstatningsbeløp i denne forbindelse. Det er viktig å understreke at det ikke kan settes likhetstegn mellom økonomisk utmåling etter alminnelig erstatningsrett og Stortingets billighetserstatningsordning. Velferdsordninger, som folketrygden mv., skal ivareta den enkelte borgers behov for økonomisk trygghet. Billighetserstatning skal ikke være en krone for krone-kompensasjon som kommer som et tillegg til erstatningsregler og trygdeordninger. Billighetserstatning kan derfor i praksis ses på som en symbolsk bekreftelse på at samfunnet mener alvor med sin unnskyldning. De som får billighetserstatning, vil ha opplevd mye vondt, og en erstatningsutbetaling vil aldri kunne endre på det. Mitt håp er imidlertid at de mennesker som faller inn under en utvidet billighetserstatningsordning – både krigsbarn, tater/romanifolk og samer og kvener som ikke fikk skolegang under krigen – føler en tilfredsstillelse ved at deres historier blir hørt og trodd, og at de derved lettere kan leve videre med det de har opplevd i sitt liv.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp) [12:57:41]: Det er ingen tvil om at både Justisdepartementet og andre departement her har stått overfor vanskelege avvegingar før ein til slutt skulle gi ei tilråding. Eg vil be justisministeren om ein kommentar på det som er komme fram av forskning etter at komiteen la fram si innstilling. Komiteen seier at det er viktig at dei endelege vedtaka blir fatta på bakgrunn av denne nye kunnskapen, i forhold til både staten si verksemd overfor krigsbarna, deira levekårsutvikling og opplevingar i oppveksten. Komiteen kunne ha utdjupa dette endå meir, men det har ein ikkje gjort. Men eg antek at statsråden har tenkt gjennom korleis han vil følgja dette

opp overfor sekretariatet. Eg ber om hans kommentar på det.

Statsråd Odd Einar Dørum [12:58:54]: Først en allmennelig kommentar om forskning. Det var svært viktig, når Stortinget nå skulle behandle saken i dag, det Stortinget i sin tid gav uttrykk for, at man ikke skulle vente på endelig forskning for å kunne gjøre noe. Det har Regjeringen fulgt opp, og det har stortingskomiteen også gjort. Skulle vi ventet på den endelige forskning, ville vi ha måttet vente veldig lenge. Så er det slik at i denne saken – og her har representanten Kleppa, som det er gitt uttrykk for tidligere, gjort en fortrinnsinnsett – er det tilført kunnskap. Den kunnskap som kommer ytterligere, regner jeg med vil være kunnskap og innsikt som den som går inn og søker om billighetserstatning, vil ha nytte av, og som jeg også regner med gir en kollektiv innsikt for samfunnet. Som statsråd foretar jeg ikke saksbehandling verken på vegne av Stortinget eller på vegne av Billighetserstatningsutvalget, men kollektiv innsikt og kollektiv samfunnsforståelse er et gode som vi har i Norge.

Inga Marte Thorkildsen (SV) [12:59:58]: Først vil jeg si at SV er enig med Senterpartiet i at mobbing av samer og kvener som følge av holdning og politikk fra myndighetenes side også må telle med i en erstatningsutmåling for søkere fra disse gruppene, som for krigsbarn og romanifolket.

Vi er enige om at billighetserstatning er en symbolsk unnskyldning og oppreisning, slik statsråden sa. Men hadde det ikke vært rimelig å legge minstenivået her på samme nivå som for billighetserstatninger for øvrig, altså et sted mellom 40 000 og 60 000 kr?

Statsråd Odd Einar Dørum [13:00:44]: Representanten Thorkildsen og jeg har det til felles at vi ser på billighetserstatningsordningen som i praksis et symbolsk håndslag. Representanten har på en utmerket måte også i den offentlige debatt fremmet det synet, bl.a. under henvisning til hvilke ordninger vi ellers har i Norge.

Når det gjelder rimelighet, får det være en avveining som den enkelte foretar. Jeg har gjort rede for at vi har senket terskelen for hva som kreves i det hele tatt for å komme inn under ordningen. Når vi har gjort det, er det fordi mennesker som lever i den situasjonen som krigsbarna har gjort, ellers kunne risikert å falle utenfor omtrent alt. Så det er mitt svar på dette.

Så har jeg det tilleggsvar, som representanten Gjøl gav uttrykk for, at jeg synes ikke saken egner seg for å kappspringe med hverandre om hvem som kan gi det beste bidraget. Jeg oppfatter heller ikke at representanten Thorkildsen har gjort det, men jeg føler at jeg saklig sett har framlagt et forslag som har fått tilslutning i praksis fra regjeringspartiene, Fremskrittspartiet – og dermed også i praksis fra Fremskrittspartiet, slik representanten Gjøl gjorde det* – og jeg tar det til etterretning.

André Kvakkestad (FrP) [13:02:05]: Som statsråden helt sikkert er klar over, har komiteen på side 6 presisert at billighetserstatning skal være forbeholdt den som «ble påført» særlige lidelser, tap og urimeligheter, men at man ikke nødvendigvis må ha gjennomgått «særlig lidelse» i ettertid. Jeg forstod av statsrådets innlegg at han så det nesten slik at mobbing i seg selv kan gi 20 000 kr, og at mobbing med alvorlige konsekvenser kan gi 60 000 kr. En samlet komite sier:

«Hvilken følge overlasten/overgrepene har påført krigsbarnet senere i livet, vil være et relevant element å legge vekt på ved fastsettingen av erstatningsbeløpets størrelse.»

Er statsråden enig i at mobbing som kan støttes opp i dokumentasjon, også kan gi mer enn 20 000 kr, selv om ettervirkningene ikke har vært av den alvorligste karakter?

J ø r g e n K o s m o hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Statsråd Odd Einar Dørum [13:03:27]: For det første vil jeg beklage at jeg ble såpass ivrig i det forrige innlegget at jeg tror jeg kom i skade for å inkludere representanten Gjøl i gal partipolitisk sammenheng. Det jeg mente å gi uttrykk for, var at regjeringspartiene med støtte fra Fremskrittspartiet, men også i praksis med støtte fra Arbeiderpartiet – slik representanten Gjøl gav uttrykk for det – står bak ordningen.

Når det gjelder spørsmålet fra representanten Kvakkestad, har jeg følgende korte kommentar: Jeg har ikke noe å legge til eller trekke fra det som Stortinget har uttrykt gjennom komiteinnstillingen. Jeg regner med at de kloke mennesker som skal foreta den saksbehandling senere, vil lytte både til denne debatt og til den innstilling som er utført fra Stortingets side.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Statsråd Erna Solberg [13:04:29]: To av de saksforhold som er tatt opp i innstillingen, og som er oversendt fra Regjeringen, ligger under Kommunal- og regionaldepartementets ansvarsområde og har vært blant de saker vi har arbeidet med. Jeg har lyst til å understreke at både spørsmålet om erstatning til tatere/romanifolket og spørsmålet om erstatning til utdanningskadelidende samer og kvener har vært vanskelige spørsmål – ikke fordi det er vanskelig å se at det er rimelig det vi gjør i dag, men fordi billighetserstatningsordningen er en ordning som ligger under Stortinget, som faktisk ved behandling av enkeltsaker i gjentatte vedtak har gjort det motsatte av det som i dag foretas. Vi synes derfor det har vært viktig å følge opp både den enstemmige merknaden og mindretallsmerknaden knyttet til romanifolket i forbindelse med kommunalkomiteens behandling av St.meld. nr. 15 for 2000-2001 på den måten at vi legger et bredt saksfelt frem for Stortinget med noen anbefalinger. Når det gjelder resultatene, oppfatter jeg det slik at de føringer som er lagt, stort sett er i tråd med det vi har foreslått, og at dette selvfølgelig blir

* Se statsråd Dørum's korrigerende i hans neste innlegg.

førende for Billighetserstatningsutvalgets sekretariat, som behandler søknadene, slik at det ikke først og fremst er Regjeringens oppgave å gjennomføre det videre.

Jeg er veldig glad for at vi har klart å få enighet om at selv om hovedprinsippet i billighetserstatningsordningen har vært at man ikke gir erstatning for forhold som har vært i samsvar med tidligere normer, kunne ikke det gjelde i spørsmål hvor det nærmest har vært en form for rasistisk tankegang i det norske samfunnet, knyttet til minoritetsbefolkninger – til tatere og romanifolk, til samer og kvener – i Norge. Det er klart at mye av det vi nå gir erstatning for, er resultatet av en systematisk holdning, at noen var andre underlegne – vi kan ikke si at det var akseptabelt fordi det var allment akseptert på den tiden. Dette har vi gjort noe med gjennom to forskjellige ordninger. Vi har gjort det tidligere ved å etablere Samefolkets fond, en kollektiv erstatning til samene for fornorskningspolitikken som var et utslag av vår tro på at nordmenn kanskje var bedre, og bedre i stand til å løse problemer enn det samene var, og det den samiske kultur stod for. Vi har også gjort det i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett, da vi altså etablerte et fond også knyttet til romanifolket. I begge disse sammenhengene har spørsmål om de individuelle erstatningene og behandlingen av billighetserstatningene vært diskutert.

Det vi nå gjør, er å sørge for å gi unntak fra den generelle holdningen at man ikke gir erstatning for forhold som var i samsvar med tidligere normer, eller fordi det ikke er akseptabelt i forhold til de normene som gjaldt den gangen. Det gjelder spørsmålet knyttet til erstatning for tvangsterilisering, som da regjeringspartiene, SV og Senterpartiet var særs opptatt av ved behandlingen av St.meld. nr. 15 for 2000-2001. Vi mener – og har utredet – at dette burde det være særskilte føringer for innenfor billighetserstatningsordningen, og at vi har oppfylt det ønsket som mindretallet den gangen hadde. Jeg er glad for at alle nå er enig i at det bør ses særskilt på. I tillegg er det klart at det er mange andre forhold knyttet til behandlingen av romanifolket i Norge som gir grunnlag for erstatning. Det man nå gjør ved å gi et unntak i forhold til den generelle normen, åpner for at alle disse forholdene kan ses på.

Når det gjelder tapt skolegang under krigen, og fornorskningen, har det fra Stortingets side ved flere anledninger blitt henvist til Samefolkets fond. Samtidig som man vedtok Samefolkets fond, gav man eksplisitt beskjed fra Stortingets side om at man ikke skulle bruke det til individuelle erstatninger. Vi synes derfor det er helt naturlig å åpne hele saksbunken knyttet til billighetserstatninger, knyttet til tap av utdanning under krigen – også som en del av fornorskningspolitikken. Senest i januar 2002 avslo Stortinget 105 klagesaker. Vi mener nå at alle disse kan åpnes igjen. Vi er innstilt på å finne gode måter å informere om ordningene på, og vi er innstilt på å finne måter å hjelpe juridisk på. Vi kommer til å jobbe videre både overfor romanifolket og overfor samene og kvenene for at man får den juridiske hjelpen og eventuelt raskt kan få gjenopptatt saker som allerede er avslått. De sakene ligger jo klare, så det kan det bare settes i gang med.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp) [13:10:02]: Det er all grunn til å gi ros til departementet for den måten dei har handtert det faktumet på at romanifolket og taterane kan ha ulike grunnar for å søkja, og at det så klårt er sagt at det her òg kan bli erstatningsbeløp som må vurderast opp mot kvarandre. Det er bra at det kjem så klårt fram, og at statsråden no presiserer det i dag.

Eg har eit spørsmål som gjeld Sametinget sitt vedtak, Sametinget si utsegn, der dei ber om utgreiing av fornorskingspolitikken òg på andre samfunnsområde enn utdanning – nemleg om det er andre grupper som har lidd overlast under og etter den siste verdskrigen. Grenselosane kan vera ei slik gruppe. Eg har grunn til å tru at Regjeringa der har lagt ein plan for ein dialog med Sametinget for korleis det kan følgjast opp.

Statsråd Erna Solberg [13:11:27]: La meg understreke at det er hyggelig å få ros fra representanten Meltveit Kleppa innimellom.

Vi er opptatt av at vi også skal ha en god dialog med Sametinget når det gjelder fornorskningspolitikken generelt. I den grad det er snakk om individuelt erstatningsgrunnlag, altså knyttet til billighetserstatningsgrunnlaget, er det klart at de føringer som nå ligger – at vi ikke alltid kan akseptere at normer som var gjeldende på det tidspunktet, kan gi grunnlag for at man mister rettigheter eller opplever tap på andre måter – vil være et prinsipp som billighetserstatningssekretariatet må ta med seg videre.

Når det gjelder greneslosspørsmålene, er det et tema vi kan se nærmere på – også en dialog med Sametinget. Men jeg har lyst til å understreke én ting: Det er jo slik at billighetserstatningsordningen er Stortingets ordning, og på en måte er det litt Stortingets ansvar å legge føringer for denne ordningen. Når vi i denne omgang har kommet med en sak fra Regjeringen, skyldes det at det har vært spesielle ønsker fra Stortinget tidligere.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Lars Rise (KrF) [13:13:01]: Det er vanskelig å sette seg inn i hva krigsbarna har opplevd og gått gjennom. Jeg tror egentlig ikke det er mulig å vite det uten å ha opplevd det selv. Hatet mot tyskerne som gruppe i det norske folk gjorde de 100 pst. uskyldige barna til ofre. Dette forplantet seg også til offentlige myndigheter på en uverdigg måte.

Den saken Stortinget behandler i dag, er et gufs fra noe av det mest dramatiske som skjedde i vår del av verden i det forrige århundre. På europeisk basis regner man med at det finnes omkring to millioner krigsbarn. I de fleste land er de problemer disse uskyldige barna har måttet gjennomgå, bare skjøvet under teppet. I Norge har vi mellom 10 000 og 12 000 krigsbarn. For de fleste av disse er det en tung belastning bare å opplyse omgivelsene om at man er et krigsbarn.

Jeg har på denne dagen lyst til å gi honnør til den lille gruppen som har våget å stå fram og si: Jeg er krigsbarn, jeg er en «tyskerunge». Det var jo dette ordet som ble brukt så flittig i norske bygder og byer i omtalen av de uskyldige barna med tysk far. De som har kjempet i år etter år for anerkjennelse og innrømmelse av uretten, uten noen form for godtgjørelse for dette, og uten å gi opp, har mye av æren for at denne saken behandles i dag. Jeg tror ikke at det kan bli ro om denne saken i vår levetid. Det er egentlig umulig å gjøre godt igjen de overgrepene og den uretten som er begått. Det alvorlige er at hatet – og avskyen – mot krigsbarna var så sterkt at det også forplantet seg til norske myndigheter. Det var nok som regel ikke en vedtatt politikk, men mer uttalelser fra personer i offentlig tjeneste. Statens og kommunenes delaktighet i krigsbarnas lidelser er en beklagelig del av norsk historie.

Krigsbarna er norske borgere. De har nøyaktig de samme rettigheter som alle andre norske borgere både når det gjelder utdanning, sosiale tjenester, helsestell og beskyttelse. Men et krigsbarn jeg kjenner, ble gjemt bort hos en bestefar som var ufør og bodde i et hus uten innlagt vann. Barnet skulle skjules – og fikk ikke engang komme i sin egen mors bryllup da hun giftet seg noen år etter krigen. Barnet lærte ikke å vaske seg, noe som førte til en massiv mobbing gjennom hele barndommen og ungdommen. Hvordan skal han klare å dokumentere dette? Han har fått ødelagt sitt liv.

Komiteinnstillingen i dag innebærer nok en innrømmelse av den urett som er begått. Men det er vanskelig å se dette som noe annet enn en begynnelse på å gjøre opp for uretten. Mitt håp er at myndighetene vil stille svært lave krav til dokumentasjon av overgrep og urett, slik at flest mulig kan oppnå den øvre grense for erstatning, på 200 000 kr. Det vil uansett ikke representere en oppretting av skaden, men det vil være et signal om at ropene om anerkjennelse endelig begynner å bli hørt.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp) [13:16:08]: Berre nokre avsluttande kommentarar.

Fyrst: Når det gjeld samar og kvener, synest eg det er bra at statsråden slår fast at departementet her kjem til å følgja opp sin del av dette.

Når det gjeld billighetserstatningsordninga, er ho – som det har vore streka under her – Stortinget si sak. Eg synest det på ein dag som denne er viktig på den eine sida å streka under at det er enkeltpersonar som ikkje er fornøgde i dag, fordi det her har vorte rippa opp i historier som dei opplever som eit tilbakelagt stadium, og som dei ikkje ynskjer meir fokusering på. Men på den andre sida er det svært gledeleg og forteneestefullt at mange enkeltpersonar har stått fram med historiene sine og dermed har medverka til at mørke kapittel i historia vår er komne fram i lyset – og til at vi no har ei stortingsmelding og ei komiteinnstilling med så klare føringar for Stortinget sitt vidare arbeid med denne saka.

Det er viktig å streka under når det gjeld krigsbarna, at ein her har både ei stortingsmelding og ei komiteinnstilling. Ein har òg nyare forskning etter at meldinga vart lagd fram, som er ytterlegare dokumentasjon, og som må ha

noko å seia når Billighetserstatningsutvalget skal gjera sin del av denne jobben.

Det er viktig for dei som no skal følgja opp dette frå Stortinget si side, at det vert sett i verk eit oppsøkjande arbeid – som no er lovt i innstillinga – for å gjera kjend moglegheita til å søkja på nytt for dei som vert gitt høve til det i dag. Det er viktig å leggja til rette for god moglegheit og nødvendig hjelp til å framføra søknaden sin. Og det er sjølv sagt svært avgjerande at oppfølginga av dei ulike gruppene ikkje medfører nye år, men at det vert lagt til rette for rask sakshandsaming. Det er fyrst då vi kan setja punktum på dette området.

Ivar Østberg (KrF) [13:19:34]: Dikteren sier:

«Du må ikke tåle så inderlig vel
den urett som ikke rammer deg selv!»

Jeg er derfor glad for at et samlet storting i dag vil beklage den urett som er begått mot enkeltmennesker i Norge – i stor grad med myndighetenes velsignelse. Saksordføreren understreket at billighetserstatning aldri vil være en erstatning for ødelagte liv, men først og fremst en dyp beklagelse for den urett som er begått.

Dokumentet som er til behandling i dag, tilpasser billighetserstatningen til tre grupper: romanifolket, samer og kvener, og krigsbarn. Dette innebærer altså at det skal være lempeligere krav til dokumentasjon når det gjelder erstatning til søkere som ikke ville ha fått erstatning – slik billighetserstatningsordningen fungerer i dag – dersom Regjeringen ikke hadde fremmet sine forslag om en utvidelse av ordningen.

Som statsråd Solberg var inne på, har kommunalkomiteen behandlet flere av disse spørsmålene tidligere, bl.a. i Inst. S. nr. 145 for 2000-2001, om nasjonale minoriteter i Noreg, som Stortinget behandlet i 2001, og hvor det ble reist spørsmål om erstatning for overgrep begått mot romanifolket. Jeg har hatt gleden av å følge opp dette, bl.a. med spørsmål til statsråd Solberg om erstatning for tvangssteriliserte, tvangsplasserte i institusjon og tvangsadopterte. Jeg påpekte den gangen at det var mange gamle, så vi måtte handle fort. Regjeringen nedsatte da i januar 2003 en arbeidsgruppe som skulle vurdere spørsmålet om tvangssterilisering.

Jeg har i tiden etterpå fått mange telefoner fra enkeltpersoner av romanifolket. Enkelte har kunnet fortelle om hvordan de i hele sitt voksne liv har forsøkt å skjule at de er av taterslekt. En som jeg har hatt gleden av å samarbeide med i lang tid, har kunnet fortelle at han ble tatt fra sin mor, plassert i institusjoner og så adoptert bort. Vedkommende og adoptivforeldrene forsøkte å komme i kontakt med de biologiske foreldrene, men fikk det svaret av Norsk misjon blant hjemløse og av myndighetene at dette ikke var ønsket av de biologiske foreldrene. Da vedkommende tok kontakt med meg, hadde han nettopp fått kontakt med sin mor. Han hadde tatt kontakt med Frelsesarmeen, som fant henne i løpet av en uke. Hun hadde hele sitt liv ønsket å treffe sin sønn. Det er begått mange grusomheter: Jeg trodde dette var en gammel mann – han ble født det året jeg tok artium. Det er ikke så veldig lenge siden, så det er rimelig ny historie vi snakker om.

Jeg føler behov for – på samfunnets vegne – å beklage at vi har hatt lover og regler som gjorde det mulig å begå slik urett.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1. (Votering, se side 1935)

S a k n r . 2

Forslag fra stortingsrepresentant Inga Marte Thorkildsen på vegne av Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 4. mars 2005 (jf. Innst. O. nr. 54):

«Stortinget ber Regjeringen utarbeide en veiledning til forskriften hjemlet i SE-loven § 3.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 1935)

S a k n r . 3

Forslag fra stortingsrepresentant Einar Holstad på vegne av Høyre og Kristelig Folkeparti oversendt fra Odelstingets møte 4. mars 2005 (jf. Innst. O. nr. 54):

«Stortinget ber Regjeringen fortløpende vurdere behovet for å utarbeide en veiledning til forskriften hjemlet i SE-loven § 3, og utarbeide en slik veiledning dersom det opprettes tre eller flere europeiske selskaper i Norge.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 1935)

S a k n r . 4

Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om samtykke til godkjenning av avtale av 4. juni 2004 om endring av protokoll 4, kapittel XIII til avtalen mellom EFTA-statene om opprettelse av et Overvåkningsorgan og en Domstol (ODA) av 2. mai 1992 (Innst. S. nr. 144 (2004-2005), jf. St.prp. nr. 38 (2004-2005))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 1935)

S a k n r . 5

Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 79/2004 av 8. juni 2004 om innlemmelse i EØS-avtalen av artikkel 13 og 22 i rådsforordning (EF) nr. 139/2004 av 20. januar 2004 om tilsyn med foretaks-sammenslutninger (fusjonsforordningen) (Innst. S. nr. 146 (2004-2005), jf. St.prp. nr. 39 (2004-2005))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 1935)

S a k n r . 6

Innstilling fra samferdselskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Kenneth Svendsen, Øyvind Vaksdal, Arne Sortevik, Lodve Solholm, Sigvald Oppebøen Hansen, Oddbjørg Ausdal Starrfelt og Magnhild Meltveit Kleppa om straks å innføre avbøtende tiltak for at vogntog med høyde over 4 m kan passere Haukelitunnelene (Innst. S. nr. 150 (2004-2005), jf. Dokument nr. 8:32 (2004-2005))

Presidenten: Etter ønske fra samferdselskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Dette anses vedtatt.

Jorunn Ringstad (Sp) [13:26:08] (ordfører for saka): Mange har gitt uttrykk for at Dokument nr. 8:32, som er bakgrunnen for denne debatten, ikkje burde vore ei sak i Stortinget. Eg er langt på veg samd i det. Bakgrunnen for heile saka, høgda på tunnelane på E134 på Haukeli, burde Statens vegvesen funne ei minneleg løysing for utan at ho vart sett på spissen på ein slik måte at stortingsrepresentantar fann det nødvendig å leggje fram eit Dokument nr. 8-forslag.

E134 over Haukeli er det viktigaste hovudvegssambandet frå Austlandet til store delar av Rogaland og Hordaland. For næringslivet i området som soknar til denne vegen, er det avgjerande at dei framleis skal kunne bruke vegen til næringstransport. Lange omkøyringsveggar vil påføre eit konkurranseutsett næringsliv ekstra kostnader. Dette er bakgrunnen for at kommunar, fylkeskommunar, næringsliv og enkeltpersonar i området har engasjert seg sterkt. Omfanget og styrken i engasjementet har vore stort.

Dette er ei sak der ulike interesser må varetakast. I tillegg til regionale interesser og næringslivsinteresser er trafikktryggleik og respekt for trafikkreglar viktige element i saka. Miljøaspektet må heller ikkje gløymast når tungtransporten blir tilrådd å køyre lange omkøyringsveggar.

Komiteen har sendt fleire spørsmål til departementet, hatt opne høyringar og brukt lang tid på saka for at vi skulle vere sikre på at vi har fått fram ulike sider og nødvendige fakta. Samtidig har det vore viktig at det har vore tid og rom for dialog mellom ulike interessegrupper, i håp om at dei skulle kunne finne ei akseptabel løysing.

Det eg elles saknar i denne saka, der trafikktryggleik har vore peika på som eit vesentleg element, er grundigare vurderingar frå Statens vegvesen si side av trafikktryggleiken på dei omkøyringsvegane som Statens vegvesen og departementet tilrår. Nokre av omkøyringsvegane er så absolutt ikkje bygde for auka trafikk av tunge køyretøy. Nokre omkøyringsveggar går også gjennom tettstader, som t.d. Odda, der gjennomkøyringstrafikken må krysse

mellom 10 og 20 fotgjengarfelt. Kva med trafikktryggleiken der? Det seier Statens vegvesen ingen ting om.

I arbeidet mitt med denne saka har eg mange gonger undra meg over korleis ei sak som i utgangspunktet burde vore løyst med smidigskap og dialog mellom involverte interessegrupper, kan bli ei konfliktsak med eit omfang som saka ikkje fortener. Det er heldigvis ikkje vanleg i høyringar som komiteen held, at det kjem fram så direkte kritikk som i denne saka av Statens vegvesen, og spesielt Region Vest, for måten dei har takla utfordringane på.

Eg trur mange med meg har sett på, og ser på, Statens vegvesen som ein viktig serviceetat, eit viktig serviceorgan. Mykje tyder på at Statens vegvesen ikkje har klart å opptre som venta i denne saka. Mange som har teke kontakt med meg, har gitt uttrykk for, som dei seier, at det har vore ein vanskeleg dialog, som har gått på tilliten laus. Det er tydeleg at Statens vegvesen her har eit stort forbedringspotensial.

Det er ein samla komitee som i merknadene gir uttrykk for at det er positivt at det no er dialog mellom interessegruppene i saka, og at det skal setjast i verk planlegging og gjennomføring av utbetring/utviding av tunnelane på Haukeli. Vidare er komiteen oppteken av at dei utbetringane som blir sette i verk, så langt råd er, varettek næringslivet sine interesser.

Denne saka har, som tidlegare nemnt, fått stor merksemd, og mange har hatt meiningar om forslag til løysing som Statens vegvesen så langt har snakka om. Frå anleggsbransjen blir det hevda at dei optimale løysingane ikkje nødvendigvis blir dei dyraste. Difor meiner komiteen at det er viktig at ulike løysingar blir vurderte i samband med anbodsinnhentinga. Dette er komiteen sitt klare råd til Statens vegvesen, men no er det Statens vegvesen som må gjere jobben med å finne dei gode løysingane. Komiteen på si side vel å leggje Dokument nr. 8:32 ved protokollen, men komiteen ber samtidig om å bli orientert om saka på eigna måte i vårsesjonen.

Sigvald Oppebøen Hansen (A) [13:30:52]: Eg er einig med saksordføraren og andre i at det burde ha vore unødvendig at denne saka blir teken opp i Stortinget. Stortinget skal nemleg ikkje drive saksbehandling. Og det kunne ha blitt ei betre løysing på det mellom departementet, Vegvesenet og Lastebileierforbundet som interessentaktørar dersom det hadde vore ein betre dialog i starten, ikkje minst om ein hadde blitt einig om faktagrunnlaget. Det ville ha skapt mindre støy og mindre oppstyr.

I mediedebatten er det kasta fram mange påstandar og mistenkeleggjingar som kan verke både uverdige og usaklege, som at statsråden feilinformerer, Vegvesenet trener, ein er ueinig om høgdemålingane, og det er full forvirring om kven som skal bestemme høgdemålingar, osv. Dette kunne som sagt ha vore unngått dersom statsråden hadde vist litt større vilje og vore litt meir fleksibel på eit tidlegare tidspunkt.

Eg skal ikkje ta stilling til desse påstandane no, men berre gje uttrykk for glede over at det ser ut til at Stortinget blir samrøystes i denne saka. Det inneber at me kan få

til ei god løysing for alle partar i denne saka, og Vegvesenet kan igjen få ei moglegheit til å opparbeide større tillit.

Merknadene i innstillinga er så klare og eintydige at no bør departementet og vegetaten løyse utfordringane knytte til tunnelane på ein rask og god måte. Og det er ingen tvil om at E134 er det viktigaste hovudsambandet mellom Austlandet og delar av Rogaland og Hordaland. Det viser òg det store engasjementet i denne saka.

Dagens innstilling er motteken med jubel og begeistring av fleire aktørar som arbeider for ei betre ferdselsåre over Haukeli. Det er ikkje tvil om at både samfunnet og næringslivet treng ein standard på denne stamvegen som tilfredsstillar dagens krav til transport. Derfor kunne det vore freistande allereie no å krevje at arbeidet med å utbetre tunnelane til 4,2 m skulle ha gått ut i første anbudsrunde. Det er heller ikkje tvil om at det er det som ligg som den langsiktige intensjonen i tilrådinga til vedtaket. Av respekt for at Stortinget ikkje skal drive saksbehandling, er eg tilfreds med at saka no står som ho står, men eg vil understreke at Stortinget ikkje vil finne seg i ei treig framdrift i denne saka. Her krev me handling, me krev rask handling, elles vil Stortinget sannsynlegvis ta nye initiativ dersom ein ikkje er fornøgd med den orienteringa som ein ber om, og som vil bli gjeven i løpet av vårsesjonen.

Det er viktig å fjerne flaskehalsar på vegnettet, slik at ein får ein effektiv logistikk og påliteleg framkomlegeheit. Eg er kjend med at det finst mange tunnelar i landet som har lågare høgde enn høgda på dei bilane transportnæringa køyrer med. E134 over Haukeli er såleis berre ein del av problemet. Men det blir frå næringa si side hevda at tunnelane er feil skilta, og at det er behov for kontrollmålingar. Her oppfordrar eg statsråden og Vegvesenet til å foreta disposisjonar baserte på eit korrekt faktagrunnlag. Det vil tene alle partar at det er einigheit om faktagrunnlaget.

Når det gjeld E134 mellom Austlandet og Vestlandet, har eg vore inne på kor viktig denne transportkorridoren er for befolkninga og næringslivet i dei berørte fylka. Det kan òg hevdist at tunnelane med ei relativt lita utbetring kan bli brukte av bilar opp til 4,2 m.

Eg er oppteken av at transport skjer på ein trygg og lovleg måte over heile landet. Når vogntog blir stoppa på Haukeli, blir dei omdirigerte til andre vegar som verken er bygde for desse vogntoga eller for denne trafikken. Det fører også med seg farefull transport. Derfor er det så viktig at tiltak blir sette i verk snarast, slik at bilar med høgde inntil 4,2 m lovleg kan trafikkere E134 over Haukeli. Eg appellerer til statsråden om at ho bidreg til at dette blir gjort.

Anne Berit Andersen (H) [13:36:10]: Dette Dokument nr. 8-forslaget gjelder straks å innføre avbøtende tiltak for at vogntog med høyde over 4 meter kan passere Haukelitunnelene. At forslaget i dag blir vedlagt protokollen, betyr ikke at det ikke vil skje noe i denne saken, for denne veistrekningen, E134, er en viktig forbindelse mellom Østlandet og deler av Hordaland og Rogaland.

I Norge har vi ingen generell høydebegrensning for kjøretøy, men alle tunneler, underganger og andre hind-

ringer der tillatt høyde er under 4,5 m, skal skiltes med største tillatte høyde. En slik fastsettelse av tillatt høyde gjøres både av hensyn til sikkerheten og for å unngå skade på byggverk og utstyr som er montert i tilknytning til veien. Og det er viktig at trafikantene overholder disse bestemmelsene – for egen og andres sikkerhet.

Når det gjelder denne saken, er det nå kontakt mellom bl.a. Statens vegvesen, representanter fra næringslivet, Norges Lastebileier-Forbund og Haukeliveien AS, der planlegging av utbedringer og utvidelser av tunnelene er tema. Her vil ulike måter å komme til fornuftige løsninger på bli tatt opp. Høyre registrerer også at lokale og regionale interesser og næringslivet mener at E134 snarest må tilrettelegges for biler opp til 4,2 m.

Denne problemstillingen gjelder ikke bare her i Norge, men det initiativ Statens vegvesen nå har tatt ved å kartlegge samtlige tunneler på under 4,2 m på viktige veistrekninger i landet, er viktig.

Til slutt: Jeg er glad for den dialog som Statens vegvesen har med næringslivet, og komiteen vil få en orientering om saken på egnet måte i løpet av vårsesjonen.

Arne Sortevik (FrP) [13:38:14]: På vegne av Fremskrittspartiet vil jeg si at vi slutter oss til det aller meste av det saksordføreren gjorde rede for, men med to reservasjoner. For det første er dette faktisk et eksempel på at det er godt å ha en ordening med Dokument nr. 8-forslag, også i saker som dette, som gjør det mulig å rydde opp i forhold til en utrolig byråkratisk holdning. For det andre ønsker vi at denne opprydningen skal gå helt frem, slik at Stortinget faktisk gir veimyndighetene en klar instruks om hva man ønsker seg som sluttløsning. Jeg forstår at komiteen har det samme ønske. Vi sier det direkte, og jeg tar derfor opp Fremskrittspartiets forslag fra innstillingen.

Bakgrunnen er, som flere andre har pekt på, at E134 er det viktigste hovedsambandet mellom Østlandet og Hordaland og Rogaland – to fylker vest i Norge. Bakgrunnen for dette Dokument nr. 8-forslaget er at det kom en såkalt innskjerpet regelpraktisering nærmest over natten, uten varsel, som skapte forståelige og sterke reaksjoner fra et næringsliv som er ganske avhengig av å få sine varer transportert til og fra på hjul over Haukeli.

Det vi fra Fremskrittspartiets side er fornøyd med, når vi har vært med på å bringe denne saken til Stortinget, er at det her er en samlet komitee, at man i alle fall både i kommentarer og i tydelig fremvist intensjon er samlet. Vi er også fornøyd med at komiteen ikke slipper saken, men ber om å bli orientert på egnet måte.

Når det gjelder veimyndighetene, er det mindre å glede seg over. Like fullt registrerer vi at det har skjedd en gradvis oppmykning av standpunktene både hos fagmyndighet og på politisk nivå i løpet av komiteens behandling av saken. Det er tydelig. Det er også gledelig at det har vært en grundig behandling i komiteen, og det er gledelig at de som har stått frem med forståelige og sterke reaksjoner, har fått anledning til gjennom høring å bringe frem sitt syn for komiteen på en klargjørende og god måte. Det har nok hjulpet med til et godt resultat. Dette dreier seg bl.a. om å fremvise smidighet, slik at transporten kan gå.

Jeg har også gledet meg over en bevegelse hos statsråden og en klargjøring knyttet til en parallell sak i en spørretime her i Stortinget 9. februar 2005. Det gjaldt riktignok en annen tunnel, men problemstillingen var akkurat den samme. Da sa statsråden:

«I Norge har vi valgt ikke å sette en slik grense» – altså 4 m. – «Det har jo i den senere tid vist seg at det kan være krevende å ikke ha en generell høydebegrensning på biler. Men vi ønsker litt mer fleksible løsninger. Vi er et land som tidvis trenger litt mer fleksible løsninger, og derfor kommer jeg til å arbeide for at vi forhåpentligvis skal kunne unngå å måtte ha den type begrensning på tillatt høyde på biler.»

Det er løfterikt, og jeg håper også det blir brukt til å sørge for at vi nå ganske fort og greit beveger oss mot fri kjøring, ikke sentrert kjøring og ikke ulovlig kjøring på Haukeli, men med tillatt høyde på 4,2 m.

I den samme spørretimen sa statsråden på oppfølgings spørsmål:

«Når man her skal ha en sikkerhetsmargin å gå på, er nok filosofien at man da må runde av nedover og ikke oppover.»

Det har vært en del synspunkt på hvordan man har regnet høyden på Haukeli, og man har regnet ganske ulikt og fått ganske ulike resultater.

Jeg håper den bevegelsen vi har sett hos veimyndighetene og hos politisk myndighet, fortsetter, og at vi hurtig kan få på plass en grei løsning. Jeg håper det, men i dag har jeg blitt en smule urolig. Jeg har fått et brev datert den 30. mars 2005 fra Norges Lastebileier-Forbund til Vegdirektoratet, hvor man gir uttrykk for at man er svært urolig for dispensasjonspraksis når det gjelder spesialtransport på E134 over Haukeli. Det er altså en annen sak, men det er samme hovedveiforbindelse, og man er urolig over signaler fra Vegdirektoratet om at man nå vil begynne å stramme inn. Det ironiske er at det bl.a. vil gå ut over transport av anleggsutstyr for bl.a. å utbedre både Haukeli og tilstøtende veiforbindelser. Jeg håper det kommer en avklaring fra statsråden om at det ikke er grunn til engstelse på det området heller.

Presidenten: Representanten Arne Sortevik har tatt opp det forslaget han refererte til.

Björg Tørresdal (KrF) [13:43:39]: La meg aller først uttrykke glede over at komiteen har avgitt en samlet innstilling til forslaget – og dette på tross av en bred enighet om at dette er en sak som ikke hører hjemme i Stortinget.

Haukeliveien er en av de viktigste veiforbindelsene mellom Øst-Norge og Vest-Norge. Veien danner ryggraden for et nettverk som tjener nasjonale, regionale og lokale behov. Det er i alles interesse at E134 er åpen og fungerer godt, samt at trafikksikkerheten ivaretas på alle områder. Spesielt for næringslivet har god framkommelighet på Haukeliveien stor betydning. For eksempel for Fatland Slakteri i Ølen er Haukeliveien helt avgjørende. 70 pst. av alle varene, både ferskt og frosset kjøtt, går den veien. Hvis veien ikke er åpen for denne transporten, vil det bli

langt større kostnader for bedriften. Videre vil tidsrommet fra butikken bestiller ferskvarer og til de kan leveres bli lengre. Dette er en viktig faktor. Rask levering er avgjørende for levering av ferskt kjøtt fra Haugalandet til Østlandet, og derfor er dette også en viktig sak for landbruket i Nord-Rogaland.

I tillegg til betydningen som transportkorridor spiller E134 òg en viktig rolle for befolkningen og næringslivet i de fylkene og kommunene som veien går gjennom. Utviklingen av lokalmiljøene, ikke minst i Telemark, men òg i en rekke andre fylker som Rogaland, Buskerud og Hordaland, er helt avhengig av at E134 fortsatt kan fylle en viktig rolle som sikker og pålitelig transportåre.

Veien over Haukelifjell må altså være åpen og fungere godt, men vi kan ikke gå på akkord med sikkerheten. Kristelig Folkeparti vil aldri sette hensynet til sikkerhet på annenplass. Vi må alltid være tydelige på at trafikksikkerheten har høyeste prioritet.

Så vil Kristelig Folkeparti understreke at vi ikke ønsker å spesialbehandle Haukeli, verken på den ene eller den andre måten. Ellers i landet finnes en rekke tunneler i liknende uavklarte situasjoner. Kristelig Folkeparti er derfor tilfreds med at Statens vegvesen er i ferd med å vurdere samtlige tunneler med tillatt høyde under 4,2 m på alle de viktigste veiene i landet. Det er positivt at Statens vegvesen har gått i dialog med næringslivet i denne saken.

Avslutningsvis vil jeg gjerne nevne transportnæringsansvar når det gjelder trafikksikkerheten. Transportnæringsansvaret har spilt en aktiv rolle og er en viktig part i denne saken. Vi vil understreke at næringsansvaret, i likhet med alle trafikanter for øvrig, har plikt til å følge de til enhver tid gjeldende bestemmelser, og når det gjelder materiellanskaffelser.

Helt til slutt vil jeg igjen gratulere samferdselskomiteen med en samlet innstilling og understreke Haukeliveiens betydning. I Kristelig Folkeparti vil vi følge nøye med på utviklingen videre.

Heidi Sørensen (SV) [13:47:01]: Jeg er i all hovedsak enig i de anmerkningene som saksordføreren har lagt fram i denne saken.

La meg bare få presisere to ting: Jeg er veldig glad for at komiteen er så bredt samlet som den er, og for at man har lagt seg i selen for å sørge for at man med denne behandlingen kan ha en god prosess framover. La meg så si at for at vi skal få til det, må alle aktører – de som oppfatter seg som berørte parter og andre – virkelig legge seg i selen, slik at vi for framtiden slipper å gå inn i enkeltsaker. Denne saken burde egentlig ikke ha vært her. Den burde vært løst før den kom til Stortinget.

Statsråd Torild Skogsholm [13:48:06]: Gjennom deler av media som har fulgt denne saken, har det blitt framsatt til dels svært unyanserte påstander og beskyldninger mot Statens vegvesen for den måten de har opptrådt på. Ifølge oppslag i pressen er det bl.a. sagt at Vegvesenet har tatt seg til rette, og at etaten har drevet politikk. Denne kritikken vil jeg tilbakevise. Jeg vil påstå at det er deler av lastebilnæringsansvaret som har tatt seg til rette,

og som derfor må tåle kritikk. Dersom Vegvesenet skal kritiseres, må det være for at de ikke har reagert mot den ulovlige kjøringen tidligere.

Jeg vil understreke at det er trafikantenes klare ansvar å følge trafikkreglene, og jeg forutsetter at komiteen er enig med meg i at dette også gjelder skilting som angir maksimal tillatt høyde. På E134 over Haukeli har denne skiltingen angitt 4,0 m i mange år.

Statens vegvesen er blitt oppmerksom på at det foregår ulovlig kjøring med kjøretøyer som er for høye. Dette er blitt oppdaget ved skader på utstyr i tunnelene, ved observasjoner av vogntog som kjører i eller nær midten av kjørebanelen, og ved at publikum har rapportert om farlige situasjoner.

Jeg ser meget alvorlig på at det blir kjørt med kjøretøyer som er høyere enn det som er tillatt. Når deler av lastebilnæringsansvaret har investert i kjøretøy som er for høye for de vegstrekningene hvor kjøretøyene skal brukes, kan det tolkes slik at bruddet på bestemmelsene er bevisst. Det er uheldig for trafikksikkerheten. I tillegg fører det til konkurransevridning overfor de seriøse transportørene som forholder seg til regelverket.

Deler av lastebilnæringsansvaret har på denne måten satt både seg selv og myndighetene i en vanskelig situasjon. Av hensyn til trafikksikkerheten er ulovlig kjøring uakseptabelt. Av hensyn til næringslivet ser jeg også behovet for å finne en løsning på dette problemet.

Regionvegsjefene i Statens vegvesen region sør og vest foretok i 2004 en del kontrollmålinger av kjøretøy som trafikkerer E134 Haukelivegen. Det ble konstatert mye ulovlig kjøring. For å gi en bedre mulighet for omkjøring ble Tyssedalstunnelen på rv.13 utvidet til tillatt kjøretøyhøyde på 4,2 m. Det ble så kunngjort at det ville bli reagert mot ulovlig kjøring. Det ble foretatt en døgnkontroll 1.–2. desember 2004. Etter en romslig vurdering av måleresultatene ble ti vogntogførere anmeldt til politiet, som nå har gitt hver av disse et forelegg på 4 000 kr.

Når maksimal tillatt kjøretøyhøyde på 4,0 m er et problem på E134 over Haukeli, må man regne med at det også er et problem på andre viktige stamvegruter. Statens vegvesen er i samarbeid med Norges Lastebileier-Forbund i ferd med å kartlegge problemet og skaffe en oversikt over hva som skal til for å få en tillatt høyde på 4,2 m på landsbasis, slik Lastebileierforbundet ønsker. Dette arbeidet vil bli tilpasset slik at Stortinget kan få en orientering i vårsesjonen, slik komiteen har bedt om.

Statens vegvesen har allerede funnet en løsning hvor en tillater en kjøretøyhøyde på 4,1 m om nettene. Vegvesenet er også i ferd med å lage planer og anbudgrunnlag for å utvide tunnelene slik at en kan tillate 4,1 m hele døgnet. Anbudgrunnlaget er planlagt ferdig i midten av april måned, og tunnelarbeidet er forutsatt ferdig i god tid før jul.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en talletid på inntil 3 minutter.

Arne Sortevik (FrP) [13:52:40]: Det er litt skuffende at angrep er det beste forsvar. Jeg må si at jeg hadde hå-

pet på et mer løsningsorientert innlegg – ikke et forsvar – fra statsråden, med vekt på å få ting til i klar og god løsningsorientert dialog med de berørte parter, også i tråd med det statsråden selv svarte i spørretimen den 9. februar. Jeg håper fortsatt på at det vil bli den faktiske situasjonen.

Jeg vil på vegne av Fremskrittspartiet understreke at vi ønsker oss høyder over 4 m for samtlige tunneler. Vi ønsker også en trygg og lovlig transport, men vi ønsker det på alle veier, også der man må bruke andre tunneler. Noe av det som vakte undring da denne forsterkede regeltolknningen kom, var at man veldig hurtig og overraskende ble henvist til andre veistrekninger hvor det ikke var synderlig bedre muligheter til å passere med kjøretøy med høyde over 4 m, og hvor trafikforholdene ellers ikke var særlig anbefalelsesverdige – omkjøringsveien tatt i betraktning og det at man dermed belaster veinettet med langt flere kjørte kilometer.

Vi ønsker oss en trygg og lovlig transport, og vi ønsker at næringslivet skal komme frem, også med tungt utstyr. Og da er jeg tilbake til det varslet vi har fått nå, og jeg vil gjenta oppfordringen og anmodningen til statsråden – siden det ikke ble berørt i innlegget – om at vi ikke må få en ny sak på Haukeli, men at man fremviser den smidigheten man har fremvist før, når det gjelder å få anleggsmateriell frem på Haukeliveien.

Og så til slutt: Noe annet som har vakt litt undring i forbindelse med denne plutselige og overraskende regelpraktiseringen, er jo at man begynte på 4 m, og så gikk det ikke lang tid før man hadde tatt reaksjonene inn over seg og hevet listen til 4,1 m. Videre er det slik at man har hatt ganske mange ulike målinger og fått ganske ulike resultater i forbindelse med målinger. Det er slik, har jeg fått med meg, at de som har kjørt vogntog og har blitt stoppet og kontrollmålt av Vegvesenet flere ganger, har opplevd å bli målt til tre ulike høyder. Her er det et forbedringspotensial også for veimyndighetene når det gjelder troverdighet.

Jorunn Ringstad (Sp) [13:55:40]: Eg hadde ikkje tenkt å forlengje debatten ved å ta ordet fleire gonger, men slik debatten har utvikla seg, finn eg det rett å komme med nokre kommentarar.

Fyrst til representanten Arne Sortevik, som gav uttrykk for at vi var ueinige når det gjaldt Dokument nr. 8-forslaget. Eg er veldig glad for at vi har den moglegheita å kunne bruke Dokument nr. 8-forslag når slike situasjonar oppstår, men poenget mitt var at Statens vegvesen burde ha opptrett på ein slik måte at det i denne saka hadde vore naudvendig for representantar å setje fram eit Dokument nr. 8-forslag.

Det var i grunnen statsråden som fekk meg til å ta ordet, for det undrar meg at statsråden i innlegget sitt legg opp til å fortsetje den konfliktlinja som komiteen i innstillinga si har prøvd å få bort. Komiteen har heile tida arbeidd for at vi skulle finne fram til minnelege løysingar og finne måtar der interessepertane kunne komme fram til fornuftige og akseptable løysingar. Difor undrar det meg veldig at statsråden starta innlegget sitt med på ein måte å rippe opp i alt det som har stått i media.

Som saksordførar har eg prøvd å sjå på det som er fakta, og det er klart at om ein skulle ha teke med alt det som har kome av påstandar, kunne vi ha brukt veldig mange sider i innstillinga i ei slik sak. Vi har jobba hardt i komiteen, og eg vil gi ros til komiteen, som har vore einig om at vi skal samle oss om nokre formuleringar som gir tydelege signal til Statens vegvesen om kva vi ynskjer framover. Men vi har òg lagt vekt på at vi ikkje skal vere saksbehandlarar for Statens vegvesen, og det meiner eg at komiteen har klart. Vi har ikkje vore saksbehandlarar, men vi har gitt signal til Statens vegvesen om kva vi meiner er fornuftig. Og så har vi sparka ballen over til Statens vegvesen og sagt at her er våre signal, no får de oppgåva med å gjere jobben.

Eg håper at statsråden vil vere med og syte for at vi no får denne saka ut av verda, og at vi får ei løysing som alle partar kan vere tente med, sjølv om det måtte bli ei litt langsiktig løysing. Denne saka er ikkje tent med at vi fortset ei konfliktlinje, og saka er ikkje tent med at det tek for lang tid før vi kan sjå at ei løysing nærmar seg.

Statsråd Torild Skogsholm [13:58:41]: Jeg tror vi er veldig enige om at vi ønsker en god løsning her, en løsning som næringslivet er tjent med, og som ikke minst alle som ferdes på denne vegen, er tjent med.

Når det gjelder dette at man fikk en innskjerpet regelpraktisering over natten, er det jo vi som trafikanter som forholder oss til regelverket. Når det blir sagt at Statens vegvesen burde opptrådt slik at dette hadde vært unødvendig, så er jeg delvis enig i det. Vegvesenet burde ha sjekket dette tidligere, slik at vi hadde visst at høyden på bilene var lovlig. Det burde ikke være slik at vi kommer opp i en situasjon hvor vi plutselig får en sak hvor vi ser at en stor del av kjøretøyene er for høye for denne vegstrekningen.

Jeg ønsker ikke å føre en politikk hvor vi nedprioriterer trafikksikkerheten. Jeg ønsker å føre en politikk hvor trafikksikkerheten står i høysetet. Det innebærer at vi alle som aktører må respektere de trafikreglene og den skiltingen vi har. Jeg tror, slik som jeg tolker Stortinget, at vi alle er interessert i at vi skal følge de reglene og den skiltingen som er. Vi ønsker at flere lovlig skal kunne kjøre høyere biler enn det som er tilfellet i dag. Vi vet at det i andre land er satt en makshøyde på 4 m. Hadde vi hatt det i Norge, hadde vi sluppet denne saken. Jeg har ikke vært så ivrig på å ha en slik makshøyde på bilene, ut fra at vi trenger litt fleksible løsninger. I et land som Norge har vi behov for transport av mange typer gods. Det kan være behov for en god del dispensasjoner, og da har vi valgt å ha den profilen at vi er liberale på det området. Men det krever at aktørene som kjører på vegene, respekterer de reglene som er.

Det arbeides nå, som jeg sa i mitt innlegg, med å sette ut på anbud et arbeid for å få høyden opp, slik at man kan tillate 4,1 m høye biler. Det er gjort et anslag fra Statens vegvesen hvor det er antydning et beløp på 40–70 mill. kr for å utvide tunnelene på Haukeli til 4,2 m kjørehøyde, men det er også fare for at dette kan koste mer. Det forligger ikke nå planer som kan danne et anbudsgrunnlag for dette. Det vil være et omfattende arbeid, og det er vanskelig

(Statsråd Skogsholm)

i dag å anslå tidsbehovet. Jeg ser det som sterkt ønskelig at vi får jobbet videre med og gjort ferdig arbeidet med 4,1 m, og at det jobbes videre med den utredningen som Lastebileierforbundet og Statens vegvesen i samarbeid gjør i forhold til analysene av 4,2 m, slik at både næringsliv og trafikanter kan reise sikkert på E134.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6. (Votering, se nedenfor)

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Vi skal da gå til votering over sakene nr. 1–6 på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten har Inga Marte Thorkildsen fremmet et forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Minstesum i forbindelse med erstatning til krigsbarn settes til kroner 60 000.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ble med 78 mot 21 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 14.09.58)

Komiteen hadde innstillet:

St.meld. nr. 44 (2003-2004) – erstatningsordning for krigsbarn og erstatningsordninger for romanifolk/tatere og eldre utdanningsskadelidende samer og kvener – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Inga Marte Thorkildsen på vegne av Sosialistisk Venstreparti, oversendt fra Odelstingets møte 4. mars 2005:

«Stortinget ber Regjeringen utarbeide en veiledning til forskriften hjemlet i SE-loven § 3.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 83 mot 20 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 14.10.44)

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Einar Holstad på vegne av Høyre og Kristelig Folkeparti, oversendt fra Odelstingets møte 4. mars 2005:

«Stortinget ber Regjeringen fortløpende vurdere behovet for å utarbeide en veiledning til forskriften hjemlet i SE-loven § 3, og utarbeide en slik veiledning dersom det opprettes tre eller flere europeiske selskaper i Norge.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre og Kristelig Folkeparti bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstillet:

Stortinget gir sitt samtykke til godkjenning av avtale av 4. juni 2004 om endring av protokoll 4, kapittel XIII til avtalen mellom EFTA-statene om opprettelse av et Overvåkningsorgan og en Domstol (ODA) av 2. mai 1992.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstillet:

Stortinget gir sitt samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 79/2004 av 8. juni 2004 om innlemmelse i EØS-avtalen av artikkel 13 og 22 i rådsforordning (EF) nr. 139/2004 av 20. januar 2004 om tilsyn med foretakssammenslutninger (fusjonsforordningen).

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes mot 1 stemme.

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Under debatten har Arne Sortevik satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Statens vegvesen legger ut for anbud utbedring av Haukelitunnelene med høyde minimum 4,20 meter basert på de ulike løsninger som er presentert.»

Det vil bli votert alternativt mellom dette forslaget og innstillingen fra komiteen.

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:32 (2004-2005) – forslag fra stortingsrepresentantene Kenneth Svendsen, Øyvind Vaksdal, Arne Sortevik, Lodve Solholm, Sigvald Oppebøen Hansen, Oddbjørg Ausdal Starrfelt og Magnhild Meltveit Kleppa om straks å innføre avbøtende tiltak for at vogntog med høyde over 4 m kan passere Haukelitunnelene – blir å leggje ved protokollen.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 83 mot 18 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.13.13)

S a k n r . 7

Referat

1. (152) Løyve til overføring av vatn gjennom bygging av ein tunnel mellom Breidalsvatnet til Raudalsvatnet (St.prp. nr. 49 (2004-2005))
2. (153) Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand (St.meld. nr. 21 (2004-2005))
3. (154) Forslag fra stortingsrepresentantene Kenneth Svendsen, Jan Arild Ellingsen, Thore A. Nistad, Per Roar Bredvold, Ulf Erik Knudsen, Øyvind Vaksdal og Øyvind Korsberg om at tillatelse til bruk av snøscooter i særskilte løyper gjøres generell, og at myndigheten gitt med hjemmel i lov flyttes fra fylkesmannen til den enkelte kommune (Dokument nr. 8:61 (2004-2005))
Enst.: Nr. 1–3 sendes energi- og miljøkomiteen.
4. (155) Kultur og næring (St.meld. nr. 22 (2004-2005))
Enst.: Sendes familie-, kultur- og administrasjonskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for næringskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
5. (156) Bruk av karantene for politisk leiing i departementa ved overgang til stilling utanfor staten (St.meld. nr. 23 (2004-2005))
6. (157) Erstatningsordningar for barn i barneheimar og spesialskular for barn med åtferdsvanskar (St.meld. nr. 24 (2004-2005))
Enst.: Nr. 5 og 6 sendes familie-, kultur- og administrasjonskomiteen.
7. (158) Bevilgningsreglementet (St.prp. nr. 48 (2004-2005))

8. (159) Forslag fra stortingsrepresentantene Per Erik Monsen, Harald T. Nesvik og Gjermund Hagesæter om endringer i reglene om innførselsmerverdiavgift (Dokument nr. 8:57 (2004-2005))
Enst.: Nr. 7 og 8 sendes finanskomiteen.
9. (160) Vilje til forskning (St.meld. nr. 20 (2004-2005))
Enst.: Sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.
10. (161) Melding for året 2004 fra Sivilombudsmannen (Stortingets ombudsmann for forvaltningen) (Dokument nr. 4 (2004-2005))
11. (162) Årsmelding fra Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) for 2004 (Dokument nr. 13 (2004-2005))
Enst.: Nr. 10 og 11 sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen.
12. (163) Forslag fra stortingsrepresentantene Rune J. Skjælaaen, Magnhild Meltveit Kleppa og Eli Sollied Øveraas om styrket finansiering av videregående skoler (Dokument nr. 8:58 (2004-2005))
Enst.: Sendes kommunalkomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for kirke-, utdannings- og forskningskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
13. (164) Marin næringsutvikling. Den blå åker (St.meld. nr. 19 (2004-2005))
Enst.: Sendes næringskomiteen.
14. (165) Forslag fra stortingsrepresentantene Øystein Djupedal, Bjørn Jacobsen og Karin Andersen om å utrede internasjonale skatter som alternative og supplerende inntektskilder til FN (Dokument nr. 8:59 (2004-2005))
15. (166) Årsrapport fra den norske delegasjonen til Den Interparlamentariske Unionen for 2004 (Dokument nr. 14 (2004-2005))
Enst.: Nr. 14 og 15 sendes utenrikskomiteen.
16. (167) Forslag fra stortingsrepresentantene Per Sandberg og Carl I. Hagen om endelig effektivering av UDIs utvisningsvedtak av Faraj Ahmad Najumuddin alias mulla Krekar (Dokument nr. 8:60 (2004-2005))
Enst.: Legges ut til gjennomsyn for tingets medlemmer i minst én dag og føres deretter opp på kartet til behandling, jf. forretningsordenens § 28 tredje ledd bokstav c.

Presidenten: Nr. 167 vil bli satt opp til behandling ved avslutningen av morgendagens stortingsmøte.

Møtet hevet kl. 14.15.